№ 62 ԿԻՐԱԿԻ, 21 ՄԱՐՏԻ

1910

ԵՐԵՍՈՒՆՈՒԹԵՐՈՐԴ ՏԱՐԻ

ԿԻՐԱԿԻ, 21 ՄԱՐՏԻ № 62

Տարեկան գինը 10 րուբլի. կէս տարվանը 6 րուբլի.
Առանձին համարները ԱՄԷՆ ՏԵՂ 5 ԿՈՊ.
Թիֆլիսում գրվում են խմբագրատանը.
Մեր հասցէն՝ Тифлисъ, редакція «Мшакъ» Сергіевская ул., № 5.
կամ Tiflis, Rédaction «Mschak».
Խմբագրատան տէլէֆօն № 253.

ՄՇԱԿ

ՀԻՄՆԱԴԻՐ ԳՐԻԳՈՐ ԱՐԾՐՈՒՆԻ

Խմբագրութիւնը բաց է առաւօտեան 10—3 (բացի կիրակի և տօն օրերից).
Յայտարարութիւն ընդունվում է ամէն լեզվով
Յայտարարութիւնների համար վճարում են իւրաքանչիւր տողատեղին 20 կօպէկ.
Տպարանի տէլէֆօն № 228

ՄՇԱԿ

Հասցէն. ТИФЛИСЪ, Редакція «МШАКЪ».
TIFLIS, Rédaction «MSCHAK».

ԱՊՐԻԼԻ 1-ԻՑ ՄԻՆՉԵՒ ՏԱՐՎԱՅ ՎԵՐՋԸ
8 ՐՈՒԲԼԻ

12 ամսվ.՝ 10 ր., 6 և 7 ամսվ. 6 ր., ամսակ. 1 ր. Ամերիկա՝ տարեկան 6 դօլլար, Եւրօպա՝ 32 ֆր., Պարսկաստան՝ 10 ր., Թիւրքիա՝ 120 ղրուշ: Հասցէն փոխելու համար պէտք է ուղարկել Ճանր իրՑ ճասցէՑ, նոյնպէս և 40 կօպ. (կարելի է և նամակադրոշմով):

Յայտարարութիւնների համար վճարում են. I երեսի վրա իւրաքանչիւր տողատեղին 20 կօպ., վերջին երեսի վրա՝ 10 կօպ.: Կովկասից դուրս յայտարարութիւնները ընդունվում են բացառապէս Торг. Домъ „Л. и Э. Метцль и К°" ֆիրմայի միջոցով՝ Մոսկվայում, Պետերբուրգում և Վարշավայում:

ԱՊԱՌԻԿ ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ ԿԱՄ ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆ ՉԷ ԸՆԴՈՒՆՎՈՒՄ

ԱՌԱՋԱՐԿՈՒՄ ԵՆՔ ԾԽԵԼ
ՊԱՊԻՐՈՍՆԵՐ
„ՋԷՖԻՐ" 25 Հ. 15 Կ., 10 Հ. 6 Կ.
ԵՒ
„ՎՕՍԽՕԴ" 10 Հ. 5 ԿՈՊ.
ԳՈՐԾԱՐԱՆ ԱՌԵՒՏՐ. ՏԱՆ „ԵՂԲ. ՍԷՅԼԱՆՈՎՆԵՐ"
ԹԻՖԼԻՍՈՒՄ

(Ե. Հ. Կ.) (առ.) 155. 25—18

Adresse Télégraphique SANITAS
Адресъ телеграммъ САНИТАСЪ Тифлисъ

ԿՈՎԿԱՍԵԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ
ԴԵՂԱՏԱՆ ՄԹԵՐՔՆԵՐԻ
ԱՌԵՒՏՐԻ
ԹԻՖԼԻՍ, ԲԱԳՈՒ, ԲԱԹՈՒՄ.

ՊՐՕՎԱՆՍԵԱՆ ձէթ՝ բարձր յատկութեան,
ԲՈՒՆՋՈՒԹԻ և ՁԷՅԹՈՒՆԻ
իսկական ձէթ,
ՔԱՑԱԽԻ ԷՍՍԵՆՑԻԱ, ՍԱՐԱՏՕՎԵԱՆ ՄԱՆԱՆԵԽ, ՍՈՍԻՆՁ, ԶԱՖՐԱՆ, ՎԱՆԻԼ և
այլն և այլն:

(առ.) 331. 1—1

Թիֆլիսի Ժողովարան

Այսօր, կիրակի, մարտի 21-ին տեղի կունենայ

ԸՆՏԱՆԵԿԱՆ ԵՐԵԿՈՅԹ

ՀԱՄԵՐԳ—մասնակցութեամբ ռուսաց օպերայի երգիչներ Ն. Դ. Ղուկասեանի և Սէմիգալօվի, և օպերային երգչուհի Մ. Ա. Կօլօտօվայի:

Հիւրերը թոյլատրվում են ընդհանուր հիմունքների համաձայն, վճարելով մուտքի համար 50 կօպ.:

Համերգին ներկայ լինել կարող են աշակերտ-աշակերտուհիները:

Համերգի տոմսակները՝ 30—75 կ. արժողութեամբ՝ ծախվում են Ժողովարանի շվէյցարի մօտ:

Սկիզբը երեկոյեան ժամը ճիշդ 8-ին:

(ա.) 330. 1—1

ԼԵՕՆ

Գանօվսկայա փողոց № 7.
ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ ՄԵԾ
ՊՈՐՏՐԵՏՆԵՐ
Մեծացվում են ամեն տեսակ պատկերներից:
ԳՆԵՐԸ ՇԱՏ ՄԱՏՉԵԼԻ ԵՆ

Գործը ցուցադրված է Դօրօժնօվի մագազինի մօտ, անկիւնում, եւ արուեստանոցում՝ Կավկազսկի Տօվարիշչեստվօյի շարքով, Գանօվսկայա փողոց № 7:

Պօրտրէտները այնտեղ եւեթ կցվում են շրջանակների մէջ:

Լուսանկարիչներից եւ սիրողներից ընդունվում է մեծ պօրտրէտների եւ նէգատիվների բէտուշի գործ:

Նոյն արուեստանոցում տրվում են բէտուշի դասեր երկու սեռի անձանց համար. պայմանների մասին դիմել՝ Тифлисъ, Гановская ул. № 7, Художественное Ателье „ЛЕОНЪ"
Леону Теръ-Григорянцу.

(Հ. Կ.) (առ.) 206 10—9

ԲԺԻՇԿ
Գ. Յ. ՄԵԼՔՈՆԵԱՆ

Ներքին եւ վիրաբուժական (խիրուրգ.) հիւանդութիւններ.

Ընդունելութիւնը (առաւօտեան ժ. 11—1. (երեկոյեան ժ. 5—7.

Երևանեան հրապարակ—Պուշկինսկ. փ., № 1.

ԱՌԱՋԻԿԱՅ ՅՕԲԵԼԵԱՆԸ

Աւելի քան կէս դար սրանից առաջ, 1857 թւի գարնանը, Վանի մօտ գտնվող Վարագի վանքում բացվեց վարժարան և հիմնվեց մամուլ, որոնք խոշոր կուլտուրական դեր կատարեցին իրանց ժամանակին:

Երեք տարի առաջ լրացաւ այդ առաջին գաւառական սերմարանի յիսնամեակը, բայց նրա տօնելը յետաձգվեց մինչև աւելի յարմար ժամանակ:

Եւ ահա այս տարի, գարնան վերջին տեղի կունենայ յիսնամեակի յօբելեանական տօնակատարութիւնը:

Վասպուրականի ժողովուրդը երախտագիտական զգացմունքով նայում է Վարագի բարձունքներին և համակվել է ոգևորութեամբ՝ դարձնելու Վարագի վանքը դարձեալ մի կուլտուրական կօթող: Նա ցանկանում է հիմնել այնտեղ մի գիւղատնտեսական կրթարան գործնական դասընթացքով, որտեղ շրջակայ գիւղերից եկած պատանիներ ծանօթանան գիւղատնտեսական կատարելագործութիւնների հետ և ապա նրանց գործադրեն իրանց բնակավայրերում:

Այդպիսի մի կրթարան ժամանակի պահանջ է, և եթէ արդարև վասպուրականցիներին աջողվի նրան իրագործել՝ դա կը լինի մի գեղեցիկ գործ, յօբելեանական տօնակատարութեան մի յիշատակելի ձեռնարկութիւն:

Վարագը ինքը ունի հող, ունի փոքր խաշինք, ունի թէև հնացած, բայց դեռ կանգուն պատսպարաններ. բայց չունի դրամական միջոցներ նոր ծախքեր անելու, գործիքներ գնելու, մասնագէտներին վարձատրելու համար:

Նա սպասում է այդ միջոցները ստանալու յօբելեանի առիթով:

Մի քանի տեղերից եղել են խոստումներ և նոյնիսկ նշանակվել են նուէրներ և նպաստներ, բայց էական գործ չէ կատարված, փոքր ի շատէ լուրջ աջակցութիւն դեռ երևան չէ եկած:

Այժմ, երբ մօտենում են յօբելեանի տօնակատարութեան օրերը, ցանկալի է, որ Վարագի կուլտուրական ձեռնարկութեան համակրողները հանդէս գան իրանց անմիջական մասնակցութեամբ և հնարաւորութիւն տան հաստատ հիմքերի վրա կազմակերպելու այն կրթական գործը, որի անհրաժեշտութիւնը զգացված է Վասպուրականի շրջանում և առհասարակ Թիւրքական-Հայաստանում:

Վարագի յիշատակը յարգողներից շատերը մտադիր են ուխտագնացութիւն անել դէպի այդ պատմական վայրը և ներկայ լինել յօբելեանական տօնակատարութեանը:

Սակայն հազիւ թէ մայիսի 1-ը յարմար ժամանակ կարելի լինի համարել տօնականութեան համար, ինչպէս յայտարարված էր:

Աւելի լաւ կը լինէր մի ամիս կամ ամիս ու կէսով յետաձգել այդ տօնումը: Ապրիլի վերջերին դեռ ամեն տեղ բացված չեն լինում ճանապարհները, վասպուրականցի պանդուխտները դեռ զբաղված են օտարութեան մէջ ձեռնարկած իրանց ձմերային գործերով և կովկասցի ուխտագնացները դեռ չեն մտածում ամարային արձակուրդների մասին:

Ցաւելով պէտք է խոստովանել, որ վասպուրականցի պանդուխտները մեր երկրում թէև մասնաւոր գրոյցների միջոցին ներքին ոգևորութեամբ են խօսում Վարագի տօնի յաւերժացման մասին, բայց շատ քիչ պատրաստութիւններ են տեսել յաւերժացման գաղափարը և տենչը գործի վերածելու:

Ցանկալի է, որ գոնէ այժմ նրանք գործնական քայլերի դիմէին, ծրագիր մշակէին, գիւղատնտեսական կրթարանի համար պահանջվող իրեր ձեռք բերէին, հրահանգիչ հրաւիրէին և, օգտվելով յօբելեանական տօնի ջերմ թելադրանքներից, իրապէս հիմք դնէին նոր կուլտուրական կրթական գործունէութեան:

Ա. Քալանթար

ՎԵՐՋԻՆ ՏԵՂԵԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Պետերբուրգ, 19 մարտի

Ցարսկօէ Սէլօյի պալատի ընդարձակ հրապարակի վրա պալատական դրագունեան գնդի տօնի առիթով Բարձրագոյն ներկայութեամբ կայացաւ եկեղեցական թափօր: Կայսրը ձիով անցաւ, բարևելով և շնորհաւորելով գնդի տօնը: Կայսրուհի Ալէքսանդրա Ֆեօդորօվնան գնդի Օգոստափառ շէֆ Մարիա Պավլօվնայի հետ անցաւ կառքով առաջից: Ուրա՜ աղաղակներին վերջ չը կար: Մաղթանքից յետոյ գունդը անցաւ երեք անգամ քայլերթով, արժանանալով Կայսերական շնորհակալութեան: Զօրահանդէսը վերջանալով, պալատի դահլիճներում սարքվեց նախաճաշ, որին ներկայ էին Թագաւոր Կայսրը, Կայսրուհին, Մեծ Իշխանուհի Մարիա Պավլօվնան, Մեծ Իշխան Նիկօլայ Նիկօլայեվիչը: Նորին Մեծութիւնը խմեց գնդի փառքի և բարգաւաճման համար:

Մարիինսկի թատրոնում յօգուտ ինվալիդների կայացած համերգին այցելեցին Կայսրը, Կայսրուհի Մարիա Ֆեօդորօվնան, Մեծ Իշխանուհիները և Իշխանները: Կայսրի գալստեան րօպէին երաժշտութիւնը երեք անգամ նուագեց ազգային օրհներգը: Կայսրը սեփական ձեռքով սոլիստներին բաժանեց ոսկէ ժամացոյցներ: (Հ. Գ.)

Հէլսինգֆօրս, 19 մարտի

Պրեզիդիումի առաջարկութեամբ սէյմը յետաձգեց մինչև հետևեալ նիստը (մարտի 28-ին) Ֆինլանդիային վերաբերեալ օրինագծի հրապարակութեան կարգի օրինագիծը սէյմական մասնաժողովին յանձնելու հարցի քննութիւնը: (Հ. Գ.)

Բեռլին, 19 մարտի

«Համբ. Նախրը» խօսում է գերմանական այն լրագիրների դէմ, որոնք յարձակվեցին ռուս կառավարութեան վրա Ֆինլանդիայի նկատմամբ ձեռք առնված ձեռնարկութիւնների առիթով: Վերին աստիճանի մանրամասնօրէն պարզելով բացառիկ դրութիւնը, լրագիրը նկատում է, որ պէտք է ընթերցողի խղճմտանքին և առողջ դատողութեանը թողնել՝ թէ բռնութի՞ւն է, արդեօք, Ռուսաստանի գործելակերպը Ֆինլանդիայի նկատմամբ, թէ՞ միանգամայն ընդունելի պետական անհրաժեշտութեան մի ակտ: Յօգուտ Ռուսաստանի խօսում է նաև «Պօստը»: (Հ. Գ.)

Պարիզ, 19 մարտի

Սենատ: Պատասխանելով զինուորական օդագնացութեան մասին ուղղված հարցապնդումին, զինուորական մինիստրը յայտնում է, որ 1910 թւի վերջերին Ֆրանսիան կունենայ 12 օդապարիկներ, որոնց արժէքը հաւասարվում է 20 միլիոն ֆրանկի: Մինիստրն ասում է. «Թող պարլամենտը տայ անհրաժեշտ գումարները, դա կը լինի բոլոր աէօրեանիկ դատողութիւններից ամենանպատակայարմարը». և յայտարարում է թէ՝ հաստատ վճռված է գործի մէջ մտցնել օդագնացութեան բոլոր միջոցները: Սենատն ընդունում է զինուորական մինիստրից հաւանութիւն գտած բանաձևը:

Պալատը 560 ձայնով ընդդէմ 4-ի ընդունեց ծերութեան հասակում ապահովվելու օրինագիծը: (Հ. Գ.)

Լօնդօն, 19 մարտի

Համայնքների պալատում Չէրչիլը յայտնում է, որ լորդերի պալատի veto-ի վերաբերութեամբ բանաձև ընդունելուց յետոյ՝ կառավարութիւնը յամենայն դէպս կը պահանջէ քննել բիւջէն: (Հ. Գ.)

Հռօմ, 19 մարտի

Ստեֆանիի գործակալութիւնը հերքում է Հավասի տեղեկութիւնը Նեգուս Մենէլիքի մահվան մասին: Նեգուսի առողջութեան դրութեան մէջ փոփոխութիւն չը կայ:

Վաղը գերմանական պետական կանցլերը կը տեսակցվի արտաքին գործերի նոր մինիստրի հետ: (Հ. Գ.)

Լօնդօն, 19 մարտի

Պետական եկամուտները անցեալ տարվանից պակաս են 19.881,839 ֆունտով: (Հ. Գ.)

Վիէննա, 19 մարտի

Ադրիական ծովի հիւսիսային ափին ուժեղ մրրիկ է: Տրիեստի կանաչները ծածկվել են ձիւնով: Քամին շրջեց ճանապարհորդական գնացքը. 3 մարդ սպանվեցին, 18 հոգի վիրաւորվեցին: (Հ. Գ.)

Վ ի է ն ն ա.—Կառավարութիւնը մտադրութիւն ունի մօնօպօլիա դարձնել նաւթի և հանքային իւղի առևտուրը: («Б.»)

Ա թ է ն ք.—Դիպլօմատիական շրջաններում խօսում են, որ հնարաւոր է սպասել Գէօրգի թագաւորին Պետերբուրգում յունիսի սկիզբներին: («Б.»)

Ինդիանօպոլիս, 19 մարտի

300,000 բանուորներ քարածխային հանքերում դադարեցրին աշխատանքները: (Հ. Գ.)

Ջուգդիդ, 19 մարտի

Հրդեհը դադարեց: Այրվեց քաղաքի լաւագոյն մասը: (Հ. Գ.)

ԱԶՆՈՒԱԿԱՆՈՒԹԵԱՆ ՀԱՄԱԳՈՒՄԱՐՈՒՄ

Պետերբուրգ, 19 մարտի

Ազնուականների համագումարում ֆինլանդական հարցի առիթով ընդունվեց հետևեալ լրացուցիչ բանաձևը. «Գտնելով՝ որ Վիբօրգեան նահանգը, որի սահմանները ընկած են մայրաքաղաքից երեսուն վերստ հեռաւորութեան վրա, և այնտեղ սահմանված ֆինլանդական դատական, վարչական և հասարակական կարգերը, որոնք չեն ենթարկված ռուսաց իշխանութիւնների հսկողութեանը, առանց փոփոխելու թողնելը սպառնում է ունենալ քաղաքական, ռազմական և տնտեսական վնասակար հետևանքներ, որ ռուսական կառավարական իշխանութեան բոլոր ձեռնարկութիւններին դիմադրելու ձգտումը առանձնապէս ուժեղ թափով նկատվում է Վիբօրգեան նահանգում, ուր, շնորհիւ մայրաքաղաքին մօտ լինելուն և ապստամբական տենչով տրամադրված տարրերի համակրանքին, շարունակում են ապաստան գտնել ռուս յեղափոխականները և նրանց դրդիչները, որ պետութիւնը իր ապահովութեան նկատումներով չէ կարող այլ ևս հանդուրժել, որ մայրաքաղաքի պատերի մօտ գոյութիւն ունենայ առանձին ինքնավար նահանգ,—համագումարը անհրաժեշտ է գտնում դրա վրա դարձնել կառավարութեան յատուկ ուշադրութիւնը»:

Պանչուլիձևի զեկուցագրի առիթով համագումարը ընդունեց Մարկօվի առաջարկած և Պուրիշկեվիչի լրացրած հետևեալ բանաձևը. «Անպայման անհրաժեշտ գտնելով սահման դնել այսուհետև հրէական բռնութեան ու ազդեցութեան ուժեղանալուն ռուս ժողովրդի պետական, հոգևոր և տնտեսական կեանքի վրա, համագումարը որոշեց մատնանշել կառավարութեան թէ անհրաժեշտ է խստագոյնս պահպանել հրէաների համար բարձր և միջնակարգ դպրոցներում սահմանված տոկոսային նորման, որը միշտ խախտվում է»: (Հ. Գ.)

ՊԱՐՍԿԱՍՏԱՆ ԵՒ ԹԻՒՐՔԻԱ

Թէհրան, 19 մարտի

Մէջլիսը դժգոհութիւն յայտնեց Սիփէհդարի և սարդար Ասադի գործունէութեան համար, որոնք դեռ չեն գործադրել ֆէդայիներին զինաթափ անելու մասին մէջլիսի կայացրած որոշումները:

Շահի թանգագին իրերի գնահատութիւնը մինչև օրս անցնում է 20 միլիոն ֆրանկից: (Հ. Գ.)

Ս ա լ օ ն ի կ.—Այստեղ յամառութեամբ խօսում են, թէ Գէօրգի թագաւորն այցելելու է Կ. Պօլիս: («Б.»)

Թ է հ ր ա ն.—Երկաթուղային հարցը քննըվում է բոլոր մինիստրութիւններում:

Անձնապան եղաւ հարուստ վաճառական հաջի Իսմայիլը, որ պատգամաւոր ընտրվեց առաջին մէջլիսի համար, իւրացրեց ժողովրդական խոշոր գումարներ և լրտեսի պաշտօն ունէր նախկին շահի մօտ: («Б.»)

«TIMES» ԼՐԱԳԻՐԸ ՍԵՐԲԻԱԿԱՆ ԹԱԳԱՒՈՐԻ ԱՅՑԵԼՈՒԹԵԱՆ ՄԱՍԻՆ

«Times» լրագիրը Պետր թագաւորի Ռուսաստան ժամանելու մասին յօդուածում ասում է՝ ռուս-սերբիական մերձեցման առիթով.

«Այդ մերձեցումը, ի հարկէ, բացատրըվում է ցեղային ազգակցութեամբ և լեզուի ու կրօնի միատեսակութեամբ: Բայց կան և աւելի դրական շարժառիթներ: Վերջին տարիներում Սերբիայի աճող առևտրական բալանսը հասաւ 1909 թւին 100 միլիօն ֆրանկի (1899 թ. բալանսը միայն 50 միլիօն էր): Նա աւելի ևս կաճի, եթէ կանօնաւորվի արտածութիւնը Սալօնիկի վրայով և եթէ Դանուբ-Ադրիական ճանապարհի կառուցումը նոր ելք տայ սերբիական արդիւնաբերութեանը դէպի ծովը: Այդ ճանապարհը այն վարձատրութիւններից մէկը կը լինի, որ 1908 թւին պահանջել էր Պաշիչը: Այդ ճանապարհի կառուցումը ահագին առևտրական նշանակութիւն ունի Սերբիայի համար: Բալկանների վրա պատրաստվող նոր համաձայնութիւնները նպատակ ունեն ամենից առաջ ստեղծել տնտեսական դաշնակցութիւններ:

«Տարվայ սկզբից տեղի ունեցած ուղևորութիւնները վկայում են կարծիքների փոխանակութեան արագութեան մասին:

Մարտի առաջին օրերում Միլօվանօվիչ Կ. Պօլսումն էր, ապա նա Սօֆիա գնաց, ուր նրա պատւին բանկէտ տրվեց։ Ապա Ֆէրդինանդ Թագաւորը գնաց Կ. Պօլիս, ուր նրանից յետոյ կը ժամանէ Պետր Թագաւորը։ Դրանից յետոյ կը գայ Չերնօգօրիայի Նիկօլայ իշխանը, որի Կ. Պօլիս ժամանումը նշանակված է մայիսին։ Այդ բոլոր այցելութիւններին, որպէս ասում են, սուլթանը կը պատասխանէ աշնանը։

ՅԵՂԱՓՈԽՈՒԹԻՒՆԸ ԱԲԻՍԻՆԻԱՅՈՒՄ

Մի քանի անգամ լուրեր տարածվեցին նէգուս Մէնէլիքի մահվան մասին։ Արժանահաւատը միայն այն է, որ նէգուսը 1908 թւին կաթւածահար լինելուց յետոյ, այլ ևս չը կազդուրվեց և հիւանդութիւնը գնալով սաստկացաւ։

Նէգուսի հիւանդութեան պատճառով, կառավարութեան գործերի ղեկը իր ձեռքն առաւ նրա կինը՝ կայսրուհի Տաիտուն։ Այժմ հեռագիրը հաղորդեց, որ երկրի բարձրաստիճան պաշտօնեաները coup d'état արին կայսրուհու դէմ և երկրի կառավարութեան ղեկը խլեցին նրա ձեռքից։

Բանը նրա մէջն է, որ դեռ 1908 թւին Մէնէլիքը. հանդիսաւոր կերպով իր ժառանգ ընտրեց իր թոռան որդուն՝ Լիդժ Եասուին, և փոխարքաներն ու բարձրաստիճան զինւորականները համաձայնվեցին նէգուսի այդ որոշման հետ։ Սակայն փառասէր կայսրուհին ձեռքից չէր ուզում բաց թողնել իշխանութիւնը, և երկրի մեծամեծները միացան, գահընկէց արին Տաիտուին և երդվեցին նոր նէգուսին, 14-ամեայ Լիդժ Եասուին։ Այդ յեղափոխութիւնը կատարվեց առանց արիւնհեղութեան, և ոչ մի բան չէ սպառնում ներկայումս եւրօպացիների դրութեանը երկրում։

ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ՏԵՂԵԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐ ԳԱՒԱՌԻՑ

Կողբ (Սուրմ. գ.), 16 մարտի

Կիրակի, ամսիս 14-ին՝ Երևանից եկած մանր վարկի ընկ. տեսուչ Զիլֆեանը աջակցութեամբ նոյն ընկ. շրջանային գործ. Ա. Շահնազարեանի բացեց տեղիս բանկը, ներկայութեամբ անդամների և մի քանի կողմնակի համակրողների։ Զիլֆեանը ժողովրդին շատ հասկանալի լեզուով բացատրեց ընկ. կանոնադրութիւնը շատ մանրամասնօրէն և նրա օգտակարութիւնն ու անհրաժեշտութիւնը գիւղացու տնտեսական կեանքում։ Այնուհետև կատարվեց անդամների վերաստուգութիւնը, որից երևաց, որ ստորագրվել են աւելի քան 100 մարդ, որոնցից մի քանիսը հեռացվեց, մնաց 86 հոգի. եղան ցանկութիւն յայտնողներ նորից գրվելու. Թերթիկները սպառված լինելով մերժվեցին, և խոստացան շուտով բաւարարութիւն տալ ցանկացողներին։ Այնուհետև Զիլֆեանը բացատրեց գաղտնի քուէարկութեան օգտակարութիւնը՝ և առաջարկեց կատարել վարչութեան երեք անդամի, երկու փոխ-անդամի, նոյնպէս և խորհրդի անդամների ընտրութիւն, կանգ առնելով իւրաքանչիւրի պարտաւորութիւնների վրա, որոնցից վարչ. անդամները անպայման պիտի լինեն ռուսաց լեզուին ծանօթ։ Բուէտուփի մօտ կանգնեց ինքը տեսուչը. քուէարկութիւնը անցաւ շատ խաղաղ և հետևեալ անձինք ընտրվեցին վարչ. անդամներ. պետ. դպր. ուս. Աշոտ Աստուածատրեան՝ 82 սպ. 3 սև, Օհ. Բահրազեան նոյնչափ, Եղ. Մարջրյեան՝ 59 սպ. 26 սև. փոխ-անդամներ՝ Փիլօ Ցարութիւնեան, Մանաս Կիլինեան, խորհրդի անդ. Մ. Բարխոյեան, Խ. Բահրազեան և Խ. Սէֆիլեան։ Ընտրութիւնը աջող էր։ Ա. Աստուածատրեանը յանձն առաւ ընկ. հաշիւները պահել ձրի, որի համար անդամները յայտնեցին իրանց շնորհակալութիւնը։ Ապա մի քանի կարևոր հարցերի մասին խորհրդակցելուց յետոյ, ժողովականները ցրվեցին ուրախ տրամադրութեան տակ։

Սաթենիկ Զաքարեան

ԲԱԳՈՒԻ ԿԵԱՆՔԻՑ

Քաղաքային դուման եւ Շօլլարի ջրանցքը

I

Շօլլարի Ջրանցքի խնդիրը դարձել է հերթական։

Քաղաքային դումայի, եթէ ոչ ամբողջութեան, գոնէ, ստուար մեծամասնութեան համար նա պատւասիրութեան հարց է։

Մինչդեռ ազգաբնակութեան համար՝ հասարակ խօսակցութեան առարկայ։

Այլ ձևով նա իր վերաբերմունքը չէ արտայայտում։

Եւ ձայնաւորների պատւասիրական նըրբազգացութեան վրա էլ տրամադիր է, կարծես, նայել ոչ թէ հասարակական, այլ լոկ անձնական տեսակէտներով։

Բոլորովին տարբեր մթնոլորտ է տիրում դումայի կամարների տակ։

Եթէ մէկը այնտեղ համարձակութիւն է ունենում Շօլլարի Ջրանցքի առիթով արտայայտելու իր սեփական համեստ, բայց աննպաստ կարծիքը, ձայնաւորների մեծամասնութիւնը, քաղաքագլխի հետ միասին, աշխատում է նրա ասածների մէջ ինչ-որ շահ կամ որոշ միտումն որոնելու։

Առաջին դժգոհութիւնը Ա. Օ. Ղուկասեանի նկատողութիւնն էր՝ ուղղված քաղաքագլխի անհամբերողութեան, ճնշման և տարբեր մտածողների «բերանները փակելու» սովորութեան դէմ։

Այդ նկատողութիւնը, որպէս բողոք, նա արեց սրանից մօտ մի ամիս առաջ դումայի նիստում, մի ուրիշ հարցի քննութեան ժամանակ, օրինակ բերելով ի միջի այլոց Շօլլարի Ջրանցքի հարցը, որի օգտակարութիւնը, արդիւնաբերական պէտքերի տեսակէտից, յայտարարեց կասկածելի, դեռ ևս չը ստուգված։ Աւելացրեց և այն, որ իր այդ կարծիքը նա չը համարձակվեց արտայայտել իր ժամանակին։

Երևի, որպէսզի վիրաւորած ու վշտացրած չը լինի Րայեվսկիին։

Գուցէ և անհիմն կասկածների տեղիք չը տալու համար։

Բոլորովին աւելորդ փափկանկատութիւն։

Ի՞նչ արած։ Բագուի քաղաքային դումայում այդ տեսակ մթնոլորտն է գերիշխող եղել և կը գերիշխի էլ, քանի որ կօլլէգիալ հաստատութեան անուան տակ կը շարունակէ գործել անհատական եսն ու քմահաճոյքը ուժեղի։

Ի՞նչ էր Թաղիեվի վարմունքը յայտնի գեմստվային գործիչ Շիպօվին քաղաքային վարչութեան անդամ հրաւիրելու հարցում։

Մի փառաւոր ապտակ իր կօլլէգաներին ուղղված։

Դա ամենայայտուն օրինակն է դումայում տիրող մթնոլորտի։

Այդ մթնոլորտը այժմ աւելի է սկսում թանձրանալ, քանի որ Շօլլարի Ջրանցքի խնդիրը այլէն դրվում է իրական հողի վրա, քանի որ նորերս արված 27 միլիօն րուբլի փոխառութիւնից միայն 20-ը գործադրվելու է այդ ձեռնարկութեան համար։

Քսան միլիօն րուբլին չափազանց մեծ գայթակղութիւն է ներկայացնում...

Ու զարմանալի էլ չէ, եթէ այսօր քաղաքի բաղդը տնօրինողների շարքերում խնամէական օղակները հետզհետէ ձգվում են, սեղմվում, խտանում։

Լուր է պտտում, որ ձայնաւորների մի խմբակ Ջրանցքի ձեռնարկութեան գործը մտադիր է իր ձեռքը առնել, որպէս թէ այդ գումարները աւելի խնայողաբար գործադրելու և քաղաքի շահերը աւելի լաւ կերպով պաշտպանելու նպատակով։

Գուցէ...

Բայց սպասել այդքրինակ ջերմ սրտացաւութիւն, այդչափ օրինակելի առաքինութիւն մի այնպիսի միջավայրում, ուր գերիշխում է սպէկուլիացիայի շահախնդիր ոգին, հաւատացէք, շատ դժուար է։

Ո՞վ չի խոստովանի, որ Բագուի ժամանակակից ընտանիքն անգամ, ստուար մեծամասնութեամբ, սպէկուլիացիայի շահատակութիւնների անխուսափելի զոհն է ներկայ օրերում։

Նիւթապաշտութիւնը «սրբութիւն սրբոցի» հասցնող հասարակութեան շրջանում աւանտիւրաներն ու Պանամաները անպակաս են լինում։

Ո՛չ, 20 միլիօնը գայթակղեցուցիչ է։ Այդպիսի գայթակղութիւնից հեռու պէտք է պահեն իրանց նախ և առաջ ձայնաւորները։

Եւ մանաւանդ այն ձայնաւորները, որոնց շրջանում առաջին անգամ յղացվել է Ջրանցքի ձեռնարկութիւնը իրանց ձեռքն առնելու դիտաւորութիւնը։

Այդ անձինք, եթէ ուզենան, կարող են աւելի ոչ միայն օգուտ տալ գործին իրանց աչալուրջ սրտացաւ վերաբերմունքով, ոչ միայն վերացնել Պանամայի հաւանականութիւնը, այլ և մի քանի միլիօն էլ տընտեսել։

Իսկ այդ հնարաւոր է այն ժամանակ միայն, եթէ քաղաքի բաղդը տնօրինողները կը հրաժարվեն Շօլլարի թէ մի այլ Ջրանցքի խնդիրը նախ և առաջ ինքնասիրութեան ու անձնական պատւի կամ վիրաւորանքի հարց դարձնելուց։

Բագու, 17 մարտի — Աշխատասկից

ԹԱՏՐՈՆԱԿԱՆ ԳՈՐԾԸ ԳԱՒԱՌՈՒՄ

III *)

Այս երևոյթներից դուրս՝ կան ուրիշ այլ էական, անկախ շարժառիթներ, որոնք աւելի քիչ չեն հարուածում թատրոնական գործը։

Նախ վերցնենք բեմը և թատրոնական գործի օժանդակման կողմը, դիւրութիւններ ստեղծելու տեսակէտից։

Շատ տեղեր խսպառ գոյութիւն չունեն պատրաստի բեմեր, հէնց թէկուզ գաւառական կենտրոնական քաղաքներում։ Դերասանները ոյժից վեր ճիգեր են գործ դնում, գոնէ մի քանի ներկայացման համար բեմ պատրաստելու. իսկ դրա համար պահանջվում են ահագին ծախսեր, նիւթական, բարոյական ու մտաւոր ահագին զոհողութիւններ։

Մեր Երևանի քաղաքային ժողովարանը ունի մի փոքր յարմարաւոր բեմ, որը ի հարկէ զերծ չէ ահագին թերութիւններից. այնուամենայնիւ այդ բեմը, իր յարուցած նիւթական դժուարութիւններով, խիստ արգելք է դառնում ժողովրդական ներկայացումների։

Պահանջվող վարձը, ուրիշ այլ և այլ ծախսերը գրեթէ ծածկում են եկամուտը, և շատ անգամ դերասանը իր գրպանից դեռ մի բան էլ վրան է դնում։

Միւս կողմից, մեր հասարակութեան հարուստ և ընտիր մասը բնաւ չէ հետաքրքրըվում թատրոնով. նա մի փոքր շարժվում է այն ժամանակ, երբ, ինչպէս ասացինք, գալիս են առաջնակարգ դերասաններ. իսկ միւս դէպքերում նրանք փայլում են իրանց կատարեալ բացակայութեամբ։

Այս հանգամանքից դուրս՝ մեր թատրոնական դահլիճը դարձել է միշտ միայն սեփականութիւն մեր դպրոցական տարրին և, ինչպէս ասում են, ջահել-ջուհուլներին։

Չը գիտենք, թէ սրանց էլ որչափ է հետաքրքրում թատրոնը, երբ նրանք դէպի բեմը վերաբերվում են ոչ այնքան եռանդով, որքան անտրակտներին. Թերևս անտրակտային «շուլուխներն» ու «պեաւազութիւններն» աւելի հետաքրքրական են նրանց համար, քան մի «Համլէտի» ներկայացում, որի ժամանակ ամեն կողմում տիրում են դարձեալ անտրակտային «շուլուխ», հռհռոց, ծիծաղ ու անտանելի անկարգութիւններ։

Այս անկարգութիւնները նրանք կատարում են ամեն տեղ, բոլոր հաս. հանդէսներում, երբ նրանք՝ երկու սեռը միասին այնտեղ են գտնվում։

Դահլիճը դառնում է կատարեալ քաօս. ոչ ոք իր տեղում չէ գտնվում, և նոյնիսկ առանց տոմսակի մտնողները գալիս և բռնում են առաջին կարգերը։

Յաճախ բարձրանում է այնպիսի աղմուկ, որ դերասանը—ինչպէս վերջերս Թաշճեան— ստիպված է լինում ընդհատել իր դերը և, յա՛նդիմանելով աղմկարարներին, ասել, որ «դուք թատրոնում ձեզ պահել չը գիտէք և երբ այդպէս էք անում, դերասանին արդէն բեմի վրա սպանում էք»։

Չը գիտենք, սա ինչի՞ս վերագրել. արդեօք մեր աշակերտութիւնն այնքան զարգացել, առաջ է գնացել, որ բացասում է պատկառանքի և ամօթխածութեան պարտականութիւնը. բայց չէ՞ որ սա ըմբոստացումն է և բարքերի անկումն։

Ահա թէ ինչ պայմանների մէջ է գտնվում թատրոնական գործը գաւառում, որին վերականգնելու և զարկ տալու համար, անշուշտ, առաջ պէտք է գայ մի նոր էպօխա, մի նոր դարագլուխ։

Երևի սա երկունքի ամենակրիտիկական շրջանն է, կամ մի մեռելութիւն, որ գոյութիւն ունի նոր վերածնման նախօրեակներում։

Մուշեղ Բագրատունի

Երևան, 15 մարտի

*) Տես «Մշակ» №№ 60 և 61.

ԳԻՒՂԻ ՑԱՒԵՐԻՑ

Եթէ կայ մի մոռացված գաւառամաս, դա Ղափանն է՝ իր լեռնային մանր-մունր խղճուկ գիւղերով։ Շատ քչերին է ծանօթ այդ գիւղերում ապրող հայ գիւղացին իր անդրջրհեղեղեան նահապետական կեանքով, սովորութիւններով ու վարք ու բարքով։

Մինչդեռ համարեա ամեն տեղ մուտք են գործել նոր ձևի երկրագործական գործիքներ, գութաններ, արօրներ, այստեղ դեռ ևս իշխում է հին արօրը հին ձևի մշակութիւնով, հին ջուրը, հին ջաղացը։ Եւ այսօր Ղափանը համարձակօրէն կարող է պարծենալ միմիայն իր յետամնացութեամբ։

Կարդացողներից լսում են, որ ուրիշ գիւղերում ներմուծվում են նոր ձևի գործիքներ, աշխատութեան եղանակ. բացվում են ջուլհականոցներ, ուր կանայք ու աղջիկներ փոխանակ պարապ նստելու՝ մարդկանց հետ լծված աշխատում են, որ նրանք շնորհիւ դրանց անհամեմատ իրանցից լաւ են ապրում։ Սկզբում դժուարանում են երևակայել իրանց տեղն էլ նոյնպիսի արդիւնաւոր աշխատանք. սակայն վերջը համոզվելով ափսոսում, անիծում են իրանց կոյր բաղդը,՝ որ հեռու են կենտրոններից, բոլորի աչքից ընկած, ոչ ոք իրանց մասին չէ մտածում. և այն մարդիկ, որոնք ջերմ եռանդով աշխատում են այն երջանիկ գիւղերի առաջադիմութեան համար, գուցէ բոլորովին Ղափանի անունն էլ լսած չը լինեն։ Այո, նրանք համոզված են այդ բանում և իրաւունք ունեն այդպէս մտածելու։

Ժամանակ է վերջապէս, որ մեր յարգելի գիւղատնտեսներն իրանց ուշադրութեանն արժանացնեն Ղափանի սովալլուկ ու չարաբաղդ գիւղացուն։

Ղափանը իր լեռնոտութեամբ երկրագործութեան համար շատ քիչ յարմար ու բերրի հողեր ունի. տասնեակ գիւղեր մշակում են բռուն-բռուն իմաստով սարերի լանջերը, կազմված գլխաւորապէս խճից ու աւազից։ Այդպիսի տեղերում առատ տարին ստացվում է բերք 1—2, շատ-շատ 1—3, ոչ աւել. իսկ շատ անգամ սերմից էլ են ձեռք լուանում։ Սակաւահողութիւնն այնքան լայն չափեր է ընդունել, որ հնարաւորութիւն չունեն հողի մի մասին գոնէ մի տարի հանգիստ տալու։ Նոյն հողերը ամեն տարի վարելով՝ բերքը հասցրել են նուազագոյն չափերի։ Դրանք են պատճառը, որ գիւղացիութեան մեծամասնութիւնը սպառեմբերից զրկված էր հացից ու սերմից և ստասում էր կողմնակի օգնութեան, աչքը ձգած՝ թէ երբ պիտի Բագւում աշխատող տղան կամ եղբայրը փող, փարա ուղարկի, նրանով սերմ ու ուտելու հաց գնելու «մի կերպ գարունքահան լինելու», իսկ նրանից դէնը «Աստուած ողորմած է»։ Վա՜յ նրանց, որոնք զրկված են դրսի աշխատաւորից. նրանք գերի են գիւղի հասարակ վաշխառուների ձեռքում։ Յաճախ է պատահում, որ այդպիսիները, մանաւանդ այրիները, տան վերջին կարպետն ու գորգը չնչին արժէքով տալիս են սերմի, որ տափերը խամ չը մնան։ Նոյնպիսի միջոցներով էլ ուտելու հացն են հայթայթում։ Մի խօսքով՝ դժբաղդութիւնն ու սովը իրանց կործանող թաթերն են դրել արիւն-քրտինքից կմախքացած գիւղացոց վրա, որոնք չարչարվում, տանջվում են անչափ, ամբողջ տարին, նոյնիսկ ձիւն ձմեռը, սակայն միշտ քաղցած են ու մահվան անդունդի եզրին կանգնած։ Զանազան պատահական հիւանդութիւններ, անարգել աւերումներ ու քայքայումներ են գործում տեղիս գիւղացոց մէջ, իրանց լայն գործունէութեանը նպաստող ու պաշտպան ունենալով գիւղական դալլաքներին ու հեքիմներին։ Իսկ բժշկի անունը, եթէ չափազանցութիւն չանենք, քիչ մարդիկ միայն կարող են լսած լինել։

Այդ բոլորը բաւական չեն թշուառ ղափանցու չարաբաղդ վիճակի լիակատար պատկերը տալու համար, հողատէր անթիւ թուրք բէկերն էլ մի կողմից են նրանց իրանց կամայականութիւններին ենթարկում։

Օրինակի համար վերցնենք Սևաքարը, Ղափանի թշուառ գիւղերից մէկը։ Այդ գիւղը, որ 20—30 տարի առաջ օգտվում էր իր այժմեան բոլոր հողերով իբրև արքունական և նադել, ներկայումս այդ հողերի մեծագոյն և լաւ մասերը զանազան միջոցներով ու կաշառատուութիւններով անցել են 7—8 բէկերի ձեռքը, որոնք չորս կողմից այն աստիճանի են ճնշել գիւղին, որ խեղճ գիւղացիք գլուխները կորցրել մնացել են շուարած, մի ելք, մի դարման են որոնում իրանց այդ կրիտիքական դրութիւնից ազատվելու։ Ի՞նչ անել, արդեօք, բողոքել նրանց կամայականութիւնների դէմ. ո՛չ, դա անօգուտ է. դրանով միայն բէկերի գազանային զայրոյթը կը գրգռեն. բացի դրանից՝ միևնոյն է ինչ և լինի. գիւ-

---

ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ

ՄԻ ԲԵԿՈՐ ՋԵՌԱԳԻՐ ՎԷՊԻՑ

Գլ. Ժ Դ.

Առաջին սէրը երազ է շլացուցիչ խոստումներով։ Ես սիրեցի մի գարուն և մի ամառ։ Աշունն եկաւ և դեղնող, թափվող տերևների հետ քամին տարաւ այն փոքրիկ կայծը, որը դեռ պլպլում էր։ Նա պլպլում էր, ու իմ հիւանդոտ սիրտը յոյսը չէր կըտրում ճահիճների վրա խարոյկ վառելու ըղձից...

Այն վերջին կրակը տարաւ, տարաւ քամին։ Ու լաւ։ Սիրվելու արժանի լինելու համար պէտք չէին ոչ խելք, ոչ տաղանդ և ոչ բարի սիրտ։ Այդ բոլորը կարելի էր չունենալ։ Աղջիկն ասել էր.

— Նրա դէմքն անտանելի է ինձ։

Նա ատում էր ինձ. ու ինչի՞ս էր պէտք իմ փափուկ, փխրուն սիրտը։ Երջանի՛կ են օձերը։ Նրանք գիտեն, որ իրանց չեն սիրում և ինչի՛ համար չեն սիրում։ Եւ նրանք չեն ուզում, որ իրանց սիրեն։ Հնազանդվեցի քեզ, սէր. սորուկդ դառայ։ Պատժվեցի։ Սէր, դու ցնորք չես, բանաստեղծների հիւանդ մաքի ցաւոտ շուաք։ Ես չէի հաւատում, որ դու կաս... և դու հիմա ծաղրում ես ինձ...

Նա ատում էր ինձ։ Եւ երբ ես անցնում էի որ տեմնեմ Նրան այգու խառերի մէջ, Նա՝ շուարած՝ չէր իմանում ուր փախչի. մտամոլոր՝ կանգնում էր տեղն ու տեղը և շուռ տալիս գլուխը։

Աշունքը բերեց ինձ այդ լուրը. «Նա ատում է քեզ»։ Ամրան հրատապ կէսօրին չը գիտէի այդ։

Տեսնում էի Նրան չփոթված, վախեցած, շիկնած, ու կրծքիս հուրը բորբոքվում էր, բոցերն հասցնելով արևի փէշերին։ Այդ կրակի մէջ այրում էի ես իմ բոլոր տատանումները և մտածում, որ Նա էլ ինձ է սիրում...

Օձ կը դառնայի և անշշուկ սողոցով կը հասնէի Նրա ոտներին, հրեշտակից փոխ առած Նրա ոտներին, որոնց՝ կիսաքուն գիշերներին, կիսախուփ նիրհիս մէջ՝ հպում է շրթունքներս... ու դալար մէջքովս կը փաթէի նրանց ու կը սողայի վեր... կը խեղդէի Նրա պարանոցը օղակներիս մէջ, և երբ օրհասի խռխռոցը դուրս գար Նրա կոկորդից, խելացնոր հաճոյքով կը կծէի Նրա բարակ շրթունքը, վարդի թերթիկներից զարդած շրթունքը...

Թո՛ղ ատէր ինձ։

Չէ. Նա սիրուն չէր։ Նա նազուք էր և թիթեռնիկից էլ թոյլ էր երևում։ Երեխայ։ Միայն ես էի Նրան սիրուն ասում և ուրախանում, երբ ուրիշներն ինձ կոյր էին անուանում։ Ոչ ոք Նրա վրա աչք չէր ունենայ. ոչ ոք Նրանից չէ հաւանում։ Նրա ձայնը մէկ անգամ լսեցի։ Աչքերն էին մեծ։ Բերանը՝ լայն, համեղ, խոշոր ատամներով։ Դէմքը՝ դալուկ, քիթը՝ վեր քաշած... Ձայնն էր քաղցր... Դէմքը լայն էր, անդուր. և երբ բոլորակ դէմքին էի նայում՝ տգեղ էր, տգեղ... Բայց ինչ ձայն ունէր... Փոթորիկը քուն կը մտնէր Նրա ձայնի նանիկից։

Չորս անգամ էի քնում ամեն գիշեր, հինգ անգամ... Եւ ամեն զարթնելիս՝ մտածում էի, որ ժամացոյցը կանգնել է ու լոյս է արդէն... Նա անբիծ գեղեցկուհի չէր ուրիշների նման, որոնցից ես փախչում էի, վախենում։ Ի՞նչ էի որոնում ես և ի՞նչ էի գտել...

Աչքերն էին մեծ և ձայնը՝ հնչիւն...

Չէ, Նա սիրուն չէր. ճխլված, ճմլված էր Նա։ Ու այնքա՛ն շուտ էր շփոթվում։ Մի անգամ պարում էր Նա, վհատ, երկիւղած, կօշիկն ոտից դուրս ընկաւ։

Հիմա էլ չեմ սիրում Նրան։ Ամաչեցի շուտ։ Երևի իմանում է Նա և երջանիկ է։ Իմ սէրը Նրան ճնշում էր, մաշում։ Ես հալածում էի Նրան, ես դադար չէի տալիս Նրան։ Նա խուսափում էր, փախչում, բայց համբերութիւն շատ ունէր պաշարած...

Հիմա հասկանում եմ, որ Նա ինձանից վախենում էլ էր։ Իսկ այն ժամանակ, երբ բոլորն ինձ մեղք էին գալիս և թագցնում ճշմարտութիւնը, այդ կիսավայրենի երեխայի խուլ-խուլ լինելը ինձ յոյսի նոր թևեր էր տալիս...

Մի անգամ, կիրակի օր, չը փախաւ Նա։ Սիրտ էր անում, որ մի բան ասի հա՛, կամ խոժոռ, թունալից հայեացքով նայի։ Ու դարձեալ հալվեց, թուլացաւ, և հազիւ յսելի շշուկով կարողացաւ պատասխանել.

— Բարև ձեզ, պարո՛ն...

Շատ օգտաւէտ բան է ճշմարտութիւն ասել իմ նման ինքնասէր մարդկանց, երես առ երես, ականջին։ Դա մի հարուած է, որ վիրաւորում է և՛ բուժում։ Մարդիկ ուզում էին ինձ չը վիրաւորել, երբ ես կիսամեռ էի։

Նա ինձանից վախենում էր, ատում էր Նա ինձ... Ես պէտք է վաղուց գիտենայի այդ։ Ամօթ, ամօթ ինձ։ Որքա՛ն ատոր էի և թշուառ։ Ոչ թէ սիրել, այլ նայել դէմքիս չէր ուզում Նա։ Խղճալի չէի՞ ես և չէի՞ն ծիծաղում ինձ վրա...

Ես քաջութիւն կունենայի յետ կենալ, թողնել։

Հրակէզ կրքերի դումարվող բանակ շիջել ու ջնջել ես կարող էի...

Էլի անցնում եմ ես այն փողոցով, բայց հպարտ և քարացած։ Էլի անցնում եմ։ Ի՞նչ արած, սովորութիւն է դառել այդ ամենօրեայ զբօսանքը։ Ես Նրան չեմ տեսնում, բայց ուզում եմ, որ Նա ինձ տեսնի և տեսնի, որ հրաբուխը հանգել է և ոչ մի վտանգ չէ սպառնում։ Հա՛. հիմա ես անտարբեր եմ բոլորովին։ Ուզում եմ, որ բոլորն էլ իմանան։ Ու եթէ չեն հաւատում, թող գան շօշափեն սիրտս, երբ անցնում եմ Նրանց դրան մօտով։ Եթէ Նա կողքիս կանգնի, դարձեալ իմ խրատված սիրտը իր զարկերը չի արագացնի... Թո՛ղ. այդպէս լաւ է։ Եւ եթէ Նա նոյն չափով ատել է ինձ, որ չափով ես եմ Նրան սիրել, որքա՛ն լաւ կը լինի, երբ ես Նրա հետ հաշտվեմ ու բոլորովին հանդարտ սեղմելով ձեռքս՝ հանդարտ ձայնով ասեմ.

— Բարև ձեզ, օրիորդ...

Բաւական է. ես չեմ կարող երկար ժամանակ մէկին թշնամի լինել, Նրան թշնամի լինել։ Չեմ ուզում, որ մէկն իմ պատճառով լաց լինի, որ Նա լաց լինի։ Ասում են, որ Նրան համոզել են, փորձել են խրատել։ Երևի Նա լաց է եղել, դիմադրելիս։ Նա լաց կը լինէր։ Նա այնքան վախկոտ է և շփոթված։ Ու մայրն էլ խորթ։ Խորթ մայրը խորթ որդուն գերութեան կը տայ։ Ու մայրը՝ թշնամի։ Բայց հայրը խելօք էր։ Նա հիւան հրաւիրեց և փողոցի վրա մեծ դռներ կախեց։

Այդ դռների ետևից այլ ևս ոչինչ չէր երևում, այն ամենը, ինչ որ ես խանդոտ հայեացքով զննում էի, տնդղում, փողոցով անցնելիս... Ծառերի մէջ հազիւ նշմարվում, կարմրին էր տալիս մի բան... Այդ՝ Նա է, որ անցաւ թեթև քայլուածքով։ Սենեակի խորքում, հայելու առաջ, պատի տակ կանգնած, ընկերուհու հետ... Այդ բոլորը տարաւ, թագցրեց դարպասը։

Խելօք էր հայրը։ Չեմ ուզում՝ տեսնես, կամ՝ չեն ուզում տեսնել։ Գնա՛ ու արի, անցիր ու գնա անօգուտ, որքան քէֆդ կը տայ...

Եւ երբ ինձ կանչում էր մի բաժակ գինի խմելու, աղջիկը տանը չէր լինում։

Նա սիրում էր իր աղջկան։

Հիմա հասկանում եմ, թէ որքա՛ն էր սիրում նա իր աղջկան։ Ու երբ էլ չեմ սիրում նրա աղջկան, որքա՛ն եմ յարգում այդ խելօք հօրը, երբ նա այդ փոքրիկ հնարքներով պաշտպանում էր Նրան իմ անդուր, անտանելի հայեացքներից։

Երևի այս անտաշ դիմագծերը փոխանակ փափկանալու զգացմունքի բովի մէջ, աւելի կոշտանում և անտաշանում էին, որ հաստ տախտակներից դռները միայն կարող էին դէմ կանգնել նրանց...

Ուզում էի պաշտել Նրան, բայց Նա այդ չուզեց։ Չէ, նա սիրուն չէր։ Այլևս սրտումս բուղ չէր կայ՝ նոր կրակ վառելու։ Բայց ես սովոր եմ քչով կուշտ լինել, և գոհ եմ բաղդիցս, որ կեանքումս գոնէ մի անգամ, մի անգամ գոնէ ես էլ սիրեցի։ Որ ես մի անգամ, գոնէ մի անգամ մոռացայ նայել կեանքի բաժակի տակը և քամել մրուրը, որ ես մոռացայ թուխպերով պատած երկնքից սըրտանեղել ու քամու ոռնոցի մէջ սուգ-շիւան որոնել... Եւ մահվան դուռ թէ քայլ-քայլ գնամ, կամ թէ յանկարծաժամ հոգիս ես փչեմ, մի անուն կը գեղգեղեն իմ շրթունքները, մի անուն, որ այնքան տանջանքներ այրեց, որ այնքան ցաւեր մեղմեց...

Անո՜յշ...

Իմ առաջին սէրը և առաջին իմ սիրած աղջիկը։

Որոնող

ղացիք հաւատացած են, որ իրանց բողոքը տրված շատ-շատերի նման մնալու է անհետևանք. բէկերի հետ քէֆեր անողները նրանց չեն թողնի իրանց խօսքը լսեցնել։ Ահա այդպիսի դրութեան մէջ են գտնվում բացառապէս Ղափանի բոլոր գիւղերը, որոնց առաջ երեք տարուց ի վեր դրված է ուսման հարցը, բացված ուսումնարաններ։

Սկզբում նրանք անտարբեր էին, սակայն հետզհետէ ճաշակելով ուսման տուած մեծ օգուտները սկսում են գնահատել դպրոցի նշանակութիւնը։ Գովեստի արժանի է «Արամազդ» ընկերութեան գործունէութիւնը շրջանումս, որը երեք տարուց ի վեր պատկառելի նպաստներով ապահովում է շրջանիս աչքի ընկնող գիւղերում դպրոցների գոյութիւնը՝ նպատակ ունենալով զարթեցնել գիւղացու գլխում ուսման անհրաժեշտութեան գիտակցութիւնը և սովորեցնել գիւղացիներին իրանց սեփական միջոցներով դպրոց պահել։ Բացի դրանից ընկերութիւնը իր լիազօրի միջոցով հարկադրում է գիւղացոց կառուցանել սեփական դպրոցական շինութիւն։ Գիւղացիները խոստանում են ամեն կերպ գլուխ բերել այդ գործը։ Սակայն 5000 ի չափ նախահաշիւ ունեցող շինութիւնը անկարող են լոկ սեփական ջանքերով կառուցանել 100-ական տներից բաղկացած չքաւոր գիւղերը. հարկաւոր է նիւթական օժանդակութիւն։ Յուսով ենք, որ Բաքւում գտնվող օտարականները, մանաւանդ Սեաքարինը, չեն զլանայ ամեն կերպ օգնելու հայրենի գիւղում դպրոցական շինութեան գործին։ Զ. Մ.

Սեաքար (Ղափանի շրջ.)

ԴԱՏԱՍՏԱՆԱԿԱՆ ԴԱՀԼԻՃԻՑ

Մարտի 17-ին Երեւանի նահանգական դատարանի շէնքում, Թիֆլիսի դատաստանական պալատի սեսիան, մասնակցութեամբ դասակարգային ներկայացուցիչների, քննեց Յովհաննէս Տէր-Մարտիրոսեանի (Ա-Դօյի) դատը նրա հրատարակած գրքի առիթով։

Թիֆլիսի դատաստանական պալատի դատախազը մեղադրել է Յ. Տէր-Մարտիրոսեանին պատժական օրէնքների 129-րդ յօդուածի 1 և 2 կէտերով։ Նոյն յօդուածով մեղադրվում էր նաև տպարանի կառավարիչ Ստեփան Շմաւոնեանը։

Մեղադրեալներին պաշտպանում էր երդուեալ-հաւատարմատար Դոլուխանեանը։ Դատաստանական պալատի սեսիան իր դռնփակ նիստում քննելով գործը, Յովհաննէս Տէր-Մարտիրոսեանին մեղաւոր ճանաչելով դատապարտեց նրան մի տարի բանտարկութեան, իսկ տպարանի կառավարիչ Շմաւոնեանին արդար ճանաչեց։ Տ. Թ.

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսի Թիֆլիս գալու լուրը, որ հաղորդեցինք մենք, ինչպէս և տեղական միւս թերթերը, չէ ճշդվում։ Հայոց առաջնորդարանը ոչ մի տեղեկութիւն դեռ չէ ստացել այդ մասին Էջմիածնից։

Այսօր առաւօտեան ժամը 10 1/2-ին Կ. Հ. Բ. Ընկ. շինութեան մէջ տեղի կունենայ Կ. Հ. Հրատ. Ընկերութեան ընդհանուր ժողովը 1910 թւի նախահաշիւը քննելու և անցեալ ժողովում չընտրված վարչական անձերի մի մասին ընտրելու համար։

Թոքախտի դէմ կռւող Կովկասեան Ընկերութեան Վարչութիւնը դիմել էր Մոսկվայի յայտնի բժիշկ Ֆ. Մ. Բլումենտալին, որպէսզի սա կազմակերպի հակաթոքախտային ցուցահանդէս Թիֆլիսում այս գարնանը։ Այժմ բժշկից նամակ է ստացվել, որ նա չափազանց զբաղված է ի յիշատակ Պիրագովի կայանալիք բժշկական համագումարով և կարող է գալ միայն աշնանը։ Վարչութիւնը յարգելով բժշկի խնդիրը յետաձգեց ցուցահանդէսի կազմակերպութիւնը մինչև աշուն։

Ուրբաթ օրը Գրական-Գեղարւեստական Սալօնում «Աղբիւր-Տարազի» խմբագրատան սենեակներում տեղի ունեցաւ երգչուհի Ե. Վ. Իվանովա Շրեդէրի համերգը։ Ինքը տիկինը երգեց մի քանի սիրենադա Չայկովսկիի և Գունոյի գրուածքներից և արժանացաւ երկար ծափահարութիւնների։ Հաճելի տպաւորութիւն թողեցին և նպաստեցին համերգին նաև օր. Սոլովեան, ջութակահար Գրժիցկի, երգիչներ Տիրացեան և Վարդանեան։

Թիֆլիս եկաւ Կովկասի Փոխարքայի անձնային բժիշկ Շևչենկօն։

„Новая Рѣчь" լրագիրը գրում է, որ Թիֆլիսի գաւ. Թօխլիաուրի գիւղում մի ընտանիքում ծնվեց մի աղջիկ առանց ձեռքերի։ Ուսերին նա ունի շատ փոքրիկ մատներ, իսկ մնացած բոլոր տեղերը նորմալ են։ Աղջիկն այժմ 5 ամսական է։ Նա յաճախ փորձում է առարկաներին դիպչել ոտների մատներով։ Նորերս այստեղից մի միջնորդ է գնացել գնելու այդ երեխային, բայց ծնողները մերժել են։

„Каспій" թերթի նախկին խմբագիր Թոփչիբաշեվը հրաւիրվում է պարսից կառավարութիւնից բարձր պաշտօնի։ Ասում են, որ մտադրութիւն կայ նրան նշանակել մինիստրի օգնական։

Կովկասի Փոխարքայի փոխարէն նրա քաղաքացիական մասի օգնականը հնարաւոր գտաւ հաստատել Թիֆլիսի նահանգական ատեանի որոշումը, որի համաձայն դատարանին են յանձնվում Թիֆլիսի ոստիկանութեան նախկին թաղական վերակացուներ Պետր Տեպրաձէն և Ալէքսանդր Բօրիսովը քր. պատժագրքի 347-րդ յօդուածի մեղադրանքով։

Ինչպէս յայտնի է, Ալէքսանդր Մանթաշեանը, յանձն առնելով Ներսիսեան դպրոցի շինութեան ծախքը, յատկացրել էր այդ նպատակին 200,000 ռ.։ Սակայն հոգաբարձութիւնը շինութեան մակարդակը այնպէս էր կազմել, որ այդ գումարը բաւական չէր ծածկելու ծախքը։ Այժմ մեզ հաստատ աղբիւրից տեղեկացնում են, որ Ներսիսեան դպրոցի հոգաբարձութիւնը ստացել է Թիֆլիսի առաջնորդ Գարեգին արքեպիսկոպոսից մի գրութիւն, որով յայտնվում է հոգաբարձութեան, թէ Ալ. Մանթաշեանը Թիֆլիս եղած ժամանակ, յարգելով իր՝ առաջնորդի միջնորդութիւնը, յատկացրել է շինութեան համար դարձեալ 50,000 րուբլի։

Թիֆլիսի նահանգապետի թոյլտւութեամբ ապրիլի 4-ին Արտիստական Ընկ. շինութեան մէջ տեղի կունենայ մի բարեգործական ներկայացում յօգուտ Կաթոլիկների Բարեգործական Ընկերութեան։

1909 թւի ընթացքում Թիֆլիսի 1-ին Փոխադարձ Վարկի Ընկերութիւնը ընդհանուր շրջանառութիւն է ունեցել 148.745,267 րուբլու։ Զուտ օգուտ մնում է յիշեալ գումարից 152,597 ր. 91 կ., որով ամեն մի հարիւր րուբլուն տրվելու է 11 ր. 48 կ.։

Արդէն ձեռնարկված է Թիֆլիս քաղաքի անշարժ կալքերի վերագնահատման աշխատանքներին։ Դումայի վաղվայ նիստում ի միջի այլ խնդիրների կը մշակվեն այդ վերագնահատութեան կանոնները։

Ֆինանսների մինիստրը հեռագրով տեղեկացրեց, որ նա հաստատում է Թիֆլիսի 3-րդ փոխատուութեան պայմանները։

Թիֆլիսումն է ներկայումս պաշտօնական գործերով Բաքւի նահանգապետ Ալըշեվսկին։

Երեքշաբթի, մարտի 23-ին, երեկոյեան ժամը 8-ին, Կայս. Կ. Աշխարհագրական Ընկերութեան շինութեան մէջ (Մոսկովսկայա 3) տեղի կունենայ ընդհանուր ժողով, ուր իսկական անդամ Սատունինը կը զեկուցանէ կովկասեան բուսականութեան մասին։ Կողմնակի անձերին թոյլատրված է ներկայ լինել։

Յիշեցնում ենք, որ այսօր Գայեանեան դպրոցի դահլիճում այս երրորդ անգամն է, ինչ նշանակված է ծխականների տարեկան ընդհանուր ժողովը, ուր քննութեան են առնվելու մի քանի կարևորագոյն նշանակութիւն ունեցող խնդիրներ։ Խորհուրդ ենք տալիս Մողնու եկեղեցու ծխականներին ներկայ լինել այդ ժողովին։

Բարձրագոյն հաստատված մինիստրական որոշման համաձայն, Ջևադի գաւառի 28 գիւղերից, որոնք վնասվեցին Արաքս և Կուր գետերի վարարումից, չեն առնվելու պետական հարկերը՝ 5645 րուբլի, հողային տուրքերը՝ 393 ր. 16 կ. և զեմստվային տուրք 5236 ր. 68 կ.։

Վրաց մէջ գրագիտութիւն տարածող ընկերութեան վարչութիւնը իր վերջին նիստում որոշել է մայիսին կազմակերպել մի զբօսանք Մուշտայիդ այգում, ընկերութեան միջոցները շատացնելու համար։

Մերվի հայոց եկ.-ծխ. հոգաբարձութիւնը խնդրում է մեզ տպել հետևեալը. «Մերվի ծխ. դպրոցի ուսուցիչների ձեռնեբէցութեամբ՝ կազմված սոյն թւի փետրվարի 25-ին՝ Վարդանանց տօնի օրը մի ներկայացում տրվեց Մերվում յօգուտ նոյն դպրոցի, որից զուտ արդիւնք հոգաբարձութիւնս ստացաւ 153 ր. 8 կոպ.։ Հոգաբարձութիւնս իր գոհունակութիւնն է յայտնում ուսուցիչներին և ներկայացման մասնակցող սիրողներին»։

Ինժեներ Լինդլէյը Բագւում ջրանցք կառուցանելու աշխատանքները ղեկավարելու համար, համաձայն քաղաքի հետ կապած պայմանագրի, վարձատրութիւն ստացաւ 270,000 ր.։

Խարկովից գրում են «Ախալի Սխիվի» թերթին, որ այնտեղ տեղի է ունեցել ուսանողական մեծ ժողով, որը դուրս է բերել մի որոշում, որով իր խորին գայրոյթն է յայտնում Պուրիշկևիչին և Դումայի մեծամասնութեանը, իսկ համակրանքը՝ օպպօզիցիային։ Ժողովը միաժամանակ որոշում է կայացրել զայրոյթ յայտնել համալսարանի ռեկտորին, որը խոչընդոտներ է եղել յարուցանելիս՝ որպէսզի ժողովը չը կայանայ։

Թոքախտի դէմ կռւող Կովկասեան Ընկերութիւնը՝ Աբասթումանում ցինվոր սանատօրիայի համար ստացել է նուէր.—Ե. Փուղինեանից 50 ր., Վ. Ալդաղանեանից 4 ր., օր. Ս. Բայատղուլեանից 6 ր., տ. Ս. Մօջամիրեանից 2 ր., օր. Ե. Շանշեանից 12 ր. 20 կ., տ. Մ. Ռ.-ից 10 ր., Յ. Տիգրանեանից 1 ր., Ն. Կասումեանից 1 ր.

ՈՍՏԻԿԱՆԱԿԱՆ ՏԵՂԵԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Այս տարվայ փետրվարի 10-ին տեղեկութիւններ ստացվեցին, որ երկու վրացիներ, որոնք իրանց անուանում են իշխաններ Գէօրգի և Կօնստանտին, պարապում են կեղծ 100 րուբլանոցներ պատրաստելով և սպառելով։ Այդ պատճառով խուզարկու ոստիկանութեան պաշտօնեաները յիշեալ անձանց վրա հսկողութիւն նշանակեցին նրանց ով լինելը և գործունէութիւնը պարզելու համար, որով պարզեցին, որ նրանցից առաջինը՝ Գէօրգին ոչ այլ ոք է, բայց եթէ Քութայիսի նահանգի ազնուական Գէօրգի Միլիտ. Մէջմարիաշվիլին, 31 տարեկան, առանց որոշ պարապմունքի, և ապրում է Ելիզավետինսկայա փողոցում, № 17 տանը, իսկ երկրորդն է նոյնպէս ազնուական Կօնստանտին Սամֆր. Զուբարիան, 35 տարեկան, նոյնպէս անորոշ զբաղմունքի տէր։ Այնուհետև պարզվեց, որ Գէօրգի Մէջմարիաշվիլին և Կօնստանտին Զուբարիան իսկապէս պարապում են 100 և 3 րուբլանոց կեղծ թղթադրամներ պատրաստելով և այդպիսիները սպառում են մեծ մասամբ Նախճուղում անասնապահ շինականների մէջ։ Վերջին ժամանակս Մէջմարիաշվիլին և Զուբարիան մեծ թւով 100 րուբլանոց կեղծ թղթադրամներ բերին պետական գանձատունը իսկական թղթադրամներով փոխանակելու նպատակով, որի համար նրանք փորձեցին համաձայնութիւն կապել գանձատան մի քանի ծառայողների հետ։ Նախագծված փոխանակութիւնը Զուբարիան և Մէջմարիաշվիլին պէտք է կատարէին այս մարտի 20 ին, շաբաթ օրը և այդ նպատակով պատրաստեցին կեղծ 100-անոցների բաւական խոշոր գումար։ Այդ պատճառով մարտի 19-ին, երեկ. ժամը 9-ի մօտերը, ոստիկանական պաշտօնեաները շրջապատեցին Մէջմարիաշվիլիի բնակարանը, բայց վերջինիս դըռները փակ էին. և որովհետև ոստիկանութեան պահանջը դռները բանալու մասին չը կատարվեց ներսում գտնվող մարդկանցից, ուստի դռները բացին ուժով։ Այդ րօպէին Մէջմարիաշվիլին կորզեց 100 րուբլանոցների կապոցները և սկսեց դուրս նետել նրանց դէպի փողոց պատուհանի միջով, բայց ոստիկանութեան անդամները հաւաքեցին. բացի Մէջմարիաշվիլիից՝ նրա բնակարանում կալանաւորվեց նաև Զուբարիան։ Բնակարանի մէջ խուզարկութեան ժամանակ գտնվեցին 780 հատ կեղծ 100 րուբլանոց թղթադրամ և 69 հատ 3 ր. թղթադրամ։ Երկու ձերբակալվածներն էլ յամառութեամբ մերժում են ցոյց տալ, թէ ինչ տեղումն են պատրաստվել կեղծ թղթադրամները։ Խուզարկութիւնը Մէջմարիաշվիլիի բնակարանում կատարվեց դատախազի և դատական իշխանութեան ներկայութեամբ։

Մարտի 19-ին, երեկ. ժամը 6-ին, Ցիցիանովի փողոցի մօտ յանկարծամահ եղաւ Թիֆլիսեցի Յովհաննէս Միքայէլեան Բարսեղեանը, առանց որոշ պարապմունքի։

Մարտի 19-ին Զեմբարի գ. բնակիչ Պրոկոֆիյ Մանէևը, որ ապրում է Պեսկովսկայա փողոցի վրա, № 81 տանը, յայտնեց ոստիկանութեան, որ փետրվարի սկզբներին նա կնոջ հետ առևտրական գործերով մեկնելով Կերչ քաղաքը՝ թողեց իր 17 տարեկան Պելագեյա աղջկան տանը 5 փոքրիկ երեխաների հետ։ Օգտվելով իրանց բացակայութիւնից, նոյն տանը ապրող Ալէքսէյ Բօրիսովը մտնում է գիշերով աղջկայ մօտ և բռնաբարում է նրան։ Յանցաւոր Բօրիսովը ձերբակալված է 8-րդ քաղաքամասի պրիստաւի ձեռքով։

Մարտի 19-ին, երեկ. ժամը 6-ին, 5-րդ քաղաքամասի ոստիկանութիւնը և զինւոր պահակները շուրջկալի ժամանակ ձերբակալեցին 11 անգործ մարդկանց։

ԳԻՏՈՒԹ., ԳՐԱԿԱՆ., ԳԵՂԱՐ.

ՄԱՏԵՆԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

«Տղամարդի սեռական կեանքը», կազմեց մէդիցինայի փէլդշէր Յար. Նասյեան, գինը 30 կոպ.

Բժշկական գիտութիւնների տարածելը ժողովրդական խաւերի մէջ հետզհետէ անհրաժեշտ պահանջ է դառնում։ Առողջ հոգին միշտ լինում է առողջ մարմնի մէջ. երբ ժողովուրդը գաղափար ունենայ մարդու կազմուածքի մասին և ծանօթ լինի մարմնի զանազան գործարանների կատարած իսկական դերերի հետ, այն ժամանակ նա հնարաւորութիւն կունենայ իր կենցաղը այնպէս բարելաւելու, որ կեանքը լինի առողջ, երջանիկ և երկարատև։ Դժբաղդաբար մեր գրականութիւնը աղքատ է բժշկական հանրամատչելի գրքերից։ Յայտնի են միայն բժ. Բուդաղեանի, բժ. Արծրունու և ուրիշների մանր հրատարակութիւնները։ Մասնաւորապէս սեռական կեանքի վերաբերեալ լուրջ գրքերի սով է, որի շնորհիւ վեներական ախտերը հետզհետէ մեծ չափերով են տարածվում և քայքայում մարդկութեան բարօրութիւնը։

Ահա այս զգալի բացը լրացնում է Յ. Նասյեանի գիրքը, որը շատ մատչելի լեզուով և առողջ լուսաբանութիւնով խօսում է սեռական կեանքի մասին։ Գրքի սկզբում հասկանալի կերպով արված է սեռական գործարանների նկարագրութիւնը, նրանց դերը, ֆունկցիան։ Ապա լաւ յաջորդականութեամբ նկարագրվում են սեռական կեանքի բոլոր շրջանները։ Շատ գովելի է և խրախուսելի երիտասարդ փէլդշէր Նասյեանի եռանդն ու աշխատանքը, որ թէ իր ունեցած գիտական պաշարով և թէ յայտնի գիտնականների գրքերից ընտիր փոխադրութիւններ անելով ժողովրդի համար կազմել է այդպիսի մի լուրջ գործ։ Նասյեանի գրքում չափահաս ընթերցողը կը գտնէ բաւականաչափ կարևոր խորհուրդներ մարդու սեռական բնոյթի մասին և կաշխատի իրականացնել իր կեանքի մէջ։ Գրքում մանրամասնաբար խօսվում է սեռական կեանքի արտայայտութիւնների, կանոնների, չափաւորութեան ու անչափաւորութեան մասին. պարզ ու ամփոփ կերպով նկարագրվում է օնանական ախտը. ապա հեղինակը տալիս է օգտակար ու խելացի խորհուրդներ, որոնցով ղեկավարվելու են ծնողներն ու դաստիարակները։ Լրագրական սուղ էջերը զրկելով մեզ երկար ու մանրամասն խօսելու հնարաւորութիւնից, ընդհանրապէս վերցրած կասենք, որ գիրքը օգտակար է և կարևոր թէ ամուսնացած և թէ չամուսնացած ամեն մի չափահաս մարդու համար։

Ինչպէս իւրաքանչիւր լուրջ գործ ունենում է իր թերութիւնները, այդպէս էլ Նասյեանի գիրքը պարունակում է մի քանի չափազանցութիւններ, սխալ տէրմիններ, որոնք սակայն աննշան են և չեն պակասեցնում գրքի ընդհանուր արժանիքը։ Օրինակ, մեր կարծիքով, սատիրեազն ու պրիապիզմ հիւանդութիւնները այնքան հազւադէպ են, որ կարելի էր բոլորովին բաց թողնել գլուխը նրանց մասին։ Օնանականութեան մասին խօսելիս, մեզ թւում է, որ տեղ-տեղ չափազանցեցրել է օնանիզմի հետևանքները, որից կարող է վախենալ որևէ օնանիստ և յուսահատվել։ Ցանկալի է, որ երկրորդ հրատարակութիւնը լինի աւելի լրացված, բարեփոխված և զերծ մի քանի պակասութիւններից ու վրիպատառային սխալներից։

Բժիշկ Ա. Մխիթարեանց

ՆԱՄԱԿ ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԵԱՆ

Շուշի, 27 փետրվարի

Կարդացինք «Սուրհանդակ» լրագրի ն. տ. № 60-ում Շուշուց գրված՝ «Մշակ» ծածկանուան տակ նամակ խմբագրութեանը, որ իբր թէ Շուշուց ժողովուրդը գրաւոր բողոքել է Վեհափառ Կաթողիկոսին Լ. Վարագեանի և ինժեներ Մ. Ղոնդաղսազեանի ինքնակոչ խնդրագրերով ու հեռագրերով Ղարաբաղի թեմի համար առաջնորդ պահանջելու դէմ։ Մենք ևս ստորագրել ենք «Մշակի» յիշած 20 ստորագրութիւն կրող թղթին (որոնցից 5-ը թեմ. դպրանոցի հոգաբարձուներն են), ուստի պէտք է նկատենք, որ մենք այդպիսի բովանդակութիւն ունեցող թղթի չենք ստորագրել և մեր մտքովն անգամ չէր կարող անցնել այդպիսի մի թուղթ, այլ մենք ստորագրել ենք այսպիսի մի թղթի։ Մի օր կօնսիստօրիայի ծառայող Տիգրան Իսրայէլեան և Եղիշէ քահ. Թարխանեան բերում են մեզ մօտ առանձին-առանձին մի թուղթ թէ՝ «ստորագրեցէք, որով խնդրենք Վեհափառ Կաթողիկոսին՝ իրաւունք տայ մեզ առաջնորդական ընտրութիւններ անելու»։ Հաւանելով այդ սկզբունքը՝ առանց կարդալու—նախ՝ որ վստահ էինք և երկրորդ՝ կասկածել գծուալին էր—հապճեպ կերպով ստորագրել ենք։

Բայց այսօր լրագրութեան միջոցով յայտարարում են, որ բողոք է եղել, որի համար սրանով մենք բողոքում ենք՝ ա) կօնսիստօրիայի ծառայող Տ. Իսրայէլեանի և Թարխանեան քահանայի կեղծ արարքի դէմ և բ) եթէ իսկապէս բողոք է եղել, յետ ենք վերցնում հրապարակօրէն մեր ստորագրութիւնները։ Մեզ քաջ յայտնի է, որ Լ. Վարագեան և Մ. Ղոնդաղսազեան (նաև Ջալալ-բէկ Իշխանեան) ինքնակոչներ չեն, այլ ընտրված են և ունեն նրանք հաւատարմագիր ժողովրդի կողմից տրված, որը ներկայումս գտնվում է Վեհափառ Կաթողիկոսի դիւանում։

Կ. Թիմիրբէկեան, Իսահակ Տէր-Յովհաննիսեան Տէր-Գաբրիէլեան, Իսրայէլ Գիւրջիեան

—

Նիժ, 1 մարտի

«Մշակի» №-6-ում Սուլթան-Նուխուց հաղորդված էր մի լուր, որի մէջ մի շարք տրտունջներ էին յայտնված, թէ զուրկ են քահանաներից, հոգ. մխիթարութիւնից և այդ շրջանի գործակալը իբր թէ միանգամայն անուշադրութեան է մատնել իրան յանձնված գիւղերը և չէ հետաքրքրվում այդ կարևոր հարցերով։

Այդ լուրի առիթով հարկաւոր եմ համարում ասել, որ ես առնուազը ամիսը մի կամ երկու անգամ շրջում եմ ինձ յանձնըված գիւղերը և ըստ կարելւոյն բաւարարութիւն տալիս բոլոր խնդիրներին։ Ամեն անգամ, երբ իմ շրջագայութեան միջոցին մտել եմ Սուլթան-Նուխի, այդտեղ ծխ. ժողով եմ կայացրել և խորհուրդ տուել գիւղական հասարակութեանը—ի նկատի ունենալով նոր քահանայացուի կարիքը, որովհետև գիւղի քահանան կաթուած ստացած լինելով չէ կարողանում պաշտօնավարել—իրանց համար նոր քահանայացու ընտրել։ Բայց տեսնելով որ դարձեալ անուշադրութեան է մատնվում այդ հարցը ժողովրդի կողմից, մի անգամ ներկայացրել եմ Երևանի թեմ. դպրոցն աւարտած մի քահանայացու. սակայն այս անգամ էլ ժողովուրդը հաստատ վճիռ չէ կարողացել կայացնել, շնորհիւ գիւղի քահանայութեան ձգտող մի պարոնի խառնակչութեան, որի խնդիրը թէ ժողովրդի մեծամասնութեան, թէ իմ և թէ հոգ. իշխանութեան կողմից անուշադրութեան է մատնվել։

Գործակալ փոխանորդութեան Նուխու Ղարալայ մասի՝ Վ. ք. Ծոտանեան

—

Թիֆլիս, 19 մարտի

Գեղարուեստի սուրբ տաճարը և... Փարս, մարդկային այլասերված զգացմունքներին միայն գոհացում պատճառող ապուշ լիճ...

Ո՞վ է դրա ստեղծողը, եթէ ոչ մարդկութեան այն մասը, որը դատապարտված է անգործութեան... ու, զրկված երևակայութեամբ, թատրոնն էլ, ուրտեղից պիտի մարդիկ դուրս գան խելք ու ազնուութիւն սովորած, դարձնում է այլանդակութեան, սեռական անզուսպ կրքերի, խայտառակ օրգիաների վայր...

Այո, նա ծիծաղ է պատճառում հանդիսատեսին, բայց արդեօք երբևիցէ թափանցե՞լ էք, որ այդ ծիծաղը առողջ չէ. որ նա անբնական է, հիւանդոտ է, որը իրօք հառաչանք է և ոչ թէ ծիծաղ։

Իսկ ի՞նչ անուն տալ գեղարուեստի այն սպասաւորներին, որոնք փոխանակ գեղեցկին ու բարւին ծառայելու, փոխանակ բեմական ուսուցչի վեհ կոչումը կրելու, իրանց աստուածային հուրը, տաղանդը նման խայտառակութիւններին են ընծայաբերում... Երևի դա էլ «հացի խնդիր է»...

Յ. Փասպարեան

ԽՕԹԱՅ ՎԱՆՔԻ ԿԱԼՈՒԱԾՔԻ ՇԱՀԱԳՈՐԾՈՒՄԸ

Նոր-Բայազէտ 15 մարտի

Խօթայ վանքի կալուածքը, որ բաղկացած է գլխաւորապէս անտառից, արօտներից և վարելահողերից, կից է Նոր-Բայազէտի գաւառին, որի սահմանի արևելեան ծայրում, Թարթառ գետի ափերում, ձգվում է անհուն տարածութեամբ անտառը, որ գտնվում է Ջիվանշիրի գաւառում և որը յայտնի է մեզանում «Թարթառի անտառ» անունով։ Ջիվանշիրի գաւառից (ղարբանդցիք) զանազան թուրք եայլաղաւորներ թէպէտ ունեն իրանց առանձին արօտատեղերը վանքապատկան կալուածքին սահմանակից, ուր եայլաղ են դուրս գալիս մի որոշ տուրք արօտագին վճարելով կառավարութեանը, բայց և այնպէս նրանք, այդ եայլաղաւորները, օգտվում են գլխաւորապէս վանքի կալուածքից իրանց հազարաւոր անասուններով, շահագործելով միևնոյն ժամանակ վանական անտառը... Բացի այդ, կալուածքի կառավարչի կամ նրա օգնականի թոյլտւութիւնից օգտվելով՝ անտառը փչացնում են նաև զանազան գիւղացիներ մեր գաւառից։ Ինակ-Տաղ, Զօթ, Զարզլիբիլ, Հուսէյին Կուլի-Աղալու, Մեծ-Մազրա, Բասարգէչար և այլն ամառվայ ընթացքում թէ իրանք են օգտվում՝ անթիւ գերաններ կտրելով անտառից և թէ այդ գերաններից ծախում գաւառի միւս գիւղերի վրա։ Եւ ի՜նչ ստակալի գներով. 5 րուբլանոց կաղնի կամ լորի փայտի համար 1 ր. գին հազիւ է վճարվում...

Բացի սահմանակից գաւառի թուրք գիւղերը, վանական-կալուածական հողի վրա գտնվում են նաև 20-ից աւելի թուրք գիւղեր (3 հասարակութիւն կամ համայնք), որոնք մեծ մասամբ խոշոր անասնատէրեր են։ Սրանք սովոր են ձմեռ ժամանակ իրանց տաւարներին կերակրել ծառի ճիւղերով. և ահա դրանց կացինը այնքան վարժ է, որ մի 5—10 րօպէում վայր է գլորում դարաւոր ահագին կաղնին, իսկ նրանց անասունները սովոր են վրա թափվել և ծառի ճիւղերը կրծոտել... Կան նաև այնպիսի հարուստ թուրքեր, ինչպէս օրինակ Աբու-Ալին, որոնք 300-ական գլուխ տաւարներ ունեն և շարունակ նրանց կերակրում են վանքապատկան կալուածքում և ոչ մի կօպէկ չեն վճարում։ Եւ որքան կտրատվում, պակասում է անտառը, նոյնքան աւելանում և ընդարձակվում է վարելահողը՝ յօգուտ ի հարկէ վերոյիշեալ թուրք գիւղականների և այլ անյագ որկորների... Իսկ կալուածի կառավարիչները... Դրանք միայն ամառվայ սեզոնումն են ոտք կոխում անտառը, երբ, ի հարկէ, սկսվում է նրա ծայրայեղ շահագործումը, անտառահատութիւնը, և այդ՝ ի փառս իրանց գրպանի, այն ինչ տարվայ միւս ժամանակներում կալուածքի «խնամատարութիւնը» թողնվում է անտառապահների քմահաճոյքին, որոնք թէ ինչ օգուտ են հանում անտառի գլխին, այդ միայն Աստուած գիտէ...

Աւելի հետաքրքրական է այն, որ օրինակ՝ կառավարչի կողմից բաց է թողնվում մի մարդու 5—10 հատ փայտ կտրելու արտօնագիր (բիլետ), բայց արտօնվողը կտրում է մօտ հնգապատիկ աւելի փայտ. և դա տեղի է ունենում անտառապահների գիտութեամբ, նրանց «յօժար կամքով», որոնք նայում են անտառի վրա իբրև մի անտէր կալուածի վրա կամ հենց իրանց սեփական ապրանք են համարում, որի վրա ոչ ոք ոչ մի հսկողութիւն չունի... Եւ երբ պատահում է, որ եթէ մի անգամ էլ Շուշու կօնսիստօրիան մի քննիչ է նշանակում, այն ժամանակ կալուածքի կառավարիչները քննիչին այնպիսի ճանապարհներով են տանում և յետ բերում, որ ոչ մի թերութիւն անգամ չէ կարողանում նկատել, ինչպէս այդ պատահել է վերջին ժամանակներս...

«Մշակում» քանի-քանի անգամ է գրվել այդ կալուածքի անտէրութեան մասին, բայց ոչ ոք ուշադրութիւն չէ դարձրել այդ բանի վրա։ Դա եղել է կարծէք մի հեռաւոր ակնարկ կամ մի դատարկ բողոք դէպի վանքի սեփականութիւնը, որին ոչ տէր կայ և ոչ տիրական։ Մի՞թէ հարկ կայ աւելացնելու, որ այդ անտառը, տարիներ առաջ տեսնողը այժմ կարող է միայն ցաւ զգալ և ափսոսալ, քանի որ ահագին տարածութեամբ սարերն ու ձորերն, որոնք խիտ անտառով էին ծածկված մի 20 տարի սրանից առաջ, այժմ մերկ են բոլորովին և մօտ մէկ միլիոն արժէք ունեցող այդ կալուածքը այսօր 300,000 ր. արժողութիւն չունի... Մի խօսքով՝ այդ կալուածքի արդիւնքի մի 10-երորդական մասը հազիւ թէ մտնի Շուշու հոգևոր կառավարութեան կասսան, որ այնքան անփոյթ է վերաբերվում դէպի այդ կալուածքի շահագործութիւնը։

Վերևում ասացի, որ Խօթայ վանքի անտառի փայտեղէնը մեծ մասամբ սպառվում է Նոր-Բայազէտի գաւառում, իբրև սահմանակից վայրում, և դա բնական է, քանի որ նախ դէպի Գանձակ և Շուշի յարմարաւոր ճանապարհներ բացակայում են և երկրորդ՝ փայտեղէնի այնքան կարիք չը կայ այդ վայրերում, որքան Նոր-Բայազէտի գաւառում, ուր, զուրկ լինելով անտառից, փայտեղէնը իրար ձեռքից են խլում։ Ոչ միայն թանգարժէք գերանները, այլև տախտակ, ածուխ և այլ զանազան հողագործական գործիքների նիւթեր (լուծ, սամի, չորցի և գութանի փայտեր և այլն) չնչին արժէքով դուրս են տարվում անտառից։ Այս րոպէիս մենք տեսնում ենք այնպիսի գերաններ մեր գաւառում, որոնք 10 վերշ. հաստութիւն ունենալով 5—6 ր. և

[illegible]

ԱՐՏԱՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ՆԱՄԱԿ ՊԱՐՍԿԱՍՏԱՆԻՑ

Թաւրիզ, 14 մարտ

[illegible]

նաւոր գործունէութիւնը սանձահարեց ցորենավաճառներին, հացագործին, մսավաճառին ու նպարավաճառին. և բնական էր, որ դրանց մէջ առաջ էր գալու խոշոր դժգոհութիւն դումայի դէմ։ Եղել են օրեր, որ հացահատիկներով առատ Թաւրիզում ցորենի լիտրը ծախվել է 80 կոպէկով. խալվարը 40 Թուման (75 րուբլի). որչափ ես յիշում եմ, նախկին շահի տիրապետութեան օրերում 40 կոպէկից պակաս ցորենի լիտրը չէ ծախվել, այն ևս իբր շատ էժանագին համարելով. իսկ հիմա ընտիր հացի լիտրը արժէ 24 կոպ., ցորենն ու ալիւրը առատ՝ որչափ ուզենաք, շնորհիւ քաղաքային վարչութեան գոյութեան։ Դումայի գործունէութեան հանդէպ, համարելով նրան դանդաղ և անգործունեայ, դժգոհութիւնները՝ շնոր-

[illegible]

վարչութիւնը։ Մինչև նորի ընտրութիւնը՝ հարկ զգացվեց ժամանակաւոր մի վարչութեան ընտրութիւնը. ուստի նահանգապետը հրաժարված խորհրդի անդամներից և դըրսից ընտրեց 5 անդամ և վեցերորդին, հաժարեա ստիպմամբ, հրաւիրեց Ստեփանխան Եղիազարեանին, իբրև փորձառու, հմուտ, խելահաս և ժողովրդից յարգված անձնաւորութեան։ Քաղ. վարչութեան հրաժարվելու լուրը մի փոքր ժամանակ ուրախացրեց կեղեքիչ դասակարգերին, որոնք կարծեցին մի րոպէ, թէ ասպարէզ է ներկայացել նախկին երանաւէտ քմահաճոյքների, սակայն ժամանակաւոր վարչութեան երևալովը՝ բոլոր ցնորքները չքացան. և այս անգամ սկսվեց աւելի խիստ և աչալուրջ գործունէութիւն, ցանկալի կարգերը պահպանելու նպատակով։ Ընդհանուրի տենչն այն է, որ նոր դումայի ընտրութիւնը աջող ելք ունենայ, որի կարևորութիւնը հրամայական պահանջ է։

Նախկին Թղթակցութիւններումս գրել էի պոստային վարչութեան քննիչ ֆրանսիացի Դէվիլի մասին, որը քննելով գործերը տեսչին և մի քանի ուրիշ ծառայողների պաշտօնանկ էր արել՝ կատարված զեղծումների համար։ Դէվիլի կարգադրութիւնները, իր ժամանակին, հաստատել էր նոյնիսկ պոստային մինիստրը։ Սակայն եկ և տես, որ Պարսկաստանում իրերի նախկին դրութիւնը ոչ մի փոփոխութիւն չէ կրել։ Որովհետև հրաժարված տեսուչ Բէշիր Մէմալիքի բարեկամը Թէհրանի անջումանի նախագահն է, հարկաւոր էր, որ պաշտօնանկը իր տեղը նորից ունենար. յանկարծ հրաման է գալիս Դէվիլին մինիստրից, որ տեսչին տրվի իր նախկին պաշտօնը։ Դէվիլ, եւրոպացուն յատուկ բնաւորութեամբ, մինչև վերջը դիմադրեց մինիստրի հրամանին, վարչութիւնը յանձնեց պոստային երկու հին ծառայողների ու ինքը մեկնեց։

Գրել էի, որ Թուրքացրած 12 տարեկան հայ պատանուն յանձնել են առաջնորդարանին. այդ լուրը սխալ դուրս եկաւ, և պատանին մնում է նահանգապետի հովանաւորութեան ներքոյ։ Հայկազուն

ԱՐՏԱՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

Ազատ քրիստոնէութեան բարեկամների համաշխարհային կոնգրէսը.—Բերլինի լրագիրները հաղորդում են, որ այս տարվայ օգոստոսին Բերլինում գումարվելու է ազատ քրիստոնէութեան բարեկամների համաշխարհային կոնգրէսը, որ մի քանի տարի առաջ նիստեր ունեցաւ Անտվերպէնում, Լոնդոնում, Ժընեվում, իսկ վերջին անգամ՝ 1908-ին Բոստոնում։ Կոնգրէսի կոմիտէտի մէջ մտել են գիտութեան զանազան ճիւղերի ներկայացուցիչները, կուլտուրական բոլոր երկիրներից։ Կոնգրէսին մասնակիցները առաջ կը հաւաքվեն Կեօլնում, այդտեղից միասին կը գնան Բերլին։ Զեկուցումների մէջ առաջին տեղը պէտք է գրաւեն հետևեալները. «Կրօնը և սօցիալական խնդիրը», «Կրօնը և ալկօհօլիզմը», «Կրօնը և միջազգային խաղաղութիւնը»։ Կոնգրէսի պաշտօնական լեզուն պէտք է լինի գերմաներէնը, բայց ճառախօսները կարող են խօսել և այլ լեզուներով։

ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ

ՊԵՏԵՐ. ՀԵՌ. ԳՈՐԾԱԿԱԼՈՒԹԻՒՆԻՑ

19 մարտի

ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ։ Սենատն անհետևանք թողեց գրող Պեշէխօնովի վճռաբեկ բողոքագիրը Պետերբուրգի դատաստանական պալատի դէմ, որ նրան մի տարվայ բանտարկութիւն է որոշել 129-րդ յօդուածով։

ՕԴԵՍՍԱ։ Քաղաքի բուժիչ ջրերի նշանակութիւնը բարձրացնելու նպատակով դուման 426,000 րուբլի յատկացրեց Լանժէրօնի ամարանոցը և բուսաբանական այգին բարեկարգ վիճակի մէջ դնելու համար։

ՊԵՐՄ։ Եկաւ զինուորական մինիստրը թնդանօթային գործարանները դիտելու համար։

ԲԵՐԼԻՆ։ «Ֆօրվերտսի» պատասխանատու խմբագիրը երդուեալների դատարանից ենթարկվեց մի ամսով բանտարկութեան մի շարք յօդուածների համար, որոնցով յորդորել է ժողովներ գումարել առանց սահմանված թոյլտւութեան։

ԴՈՒՍՍԵԼԴՈՐՖ։ Վախճանվեց նկարիչ Անդրէաս Ախենբախը։

ՎԻԷՆՆԱ։ Լրագիրները հաղորդում են, որ երէկվանից Լվօվում և Կրակօվում սկըսվել են զինուորական խաղերը։

ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԻՒՆԸ ՅԱՅՏՆՈՒՄ Է

Ստիպված ենք յանձնարարել մեր գաւառական աշխատակիցներին, որ դատաստանական գործերի և քրէական դատերի մասին գրելիս, երբ դատարանի նիստը դռնփակ է, նրանք չուղարկեն մեզ դատավարութեան նկարագրութիւնը, այլ հաղորդեն միայն դատարանի վճիռը, որովհետև օրէնքով թոյլատրված չէ դռնփակ [illegible]

բի դէմ, Վանքի եկեղեցում անցեալ կիրակի տեղի ունեցած դէպքի մասին։ Գրեցէք հերքումը կարճ, կը տպենք։

Խմբագիր՝ ԱԼԷՔՍԱՆԴՐ ՔԱԼԱՆԹԱՐ
Հրատարակիչներ՝ Ա. ՔԱԼԱՆԹԱՐ
Յ. ՏԷՐ-ՄԱՐԿՈՍԵԱՆ
Հ. ԱՌԱՔԵԼԵԱՆ

ՏԵՂԵԿԱՏՈՒ

ՀԻՒԱՆԴԱՆՈՑ

Զինուորական մասնագէտ-բժիշկների
Երթևեկ հիւանդների համար
Վանքի մեծ փողոց, № 3, Ալէքսանդրեան այգու մօտ։
ԽՈՐՀՐԴԻ ՎՃԱՐՆ Է 50 ԿՈՊ.
Տէլէֆօն № 481.

Հիւանդների ընդունելութիւնը առաւօտ. ժամը $9^1/_2$-ից մինչև 5-ը ցերեկվայ։
ԱԽՎԼԵԴԻԱՆԻ—ներքին և երեխաների հիւանդ., ամեն օր՝ 11—12 և կէսը ցեր.։
ԲՈԺՕՎՍԿԻՅ—ներքին, բժշկութիւն ներշնչումով, ամեն օր՝ 4—5 ժամը ցեր.։
ՎՆՈՒԿՕՎ—խիրուրգիական հիւանդութիւններ, ամեն օր՝ 2—3 ժ. ցեր.։
ԳՐԷՅՑ—աչքի ճիւանդութիւն., ամեն օր 2—3 ժ.։
ՄՕՆՍԷ—երեխ. և ներքին հիւ. ամեն օր՝ 1—2 ժ.։
ԿԱԼԱՄԿԱՐՕՎ—մանկաբարձ. և կանանց հ., ամեն օր՝ 4—5 ժ., բացի կիրակի օրերից։
ՆՕՎԻՑԿԻՅ—մանկաբարձ. և կանանց հիւանդ., ամեն օր՝ 1—2 ժ. ցեր.։
ՐԻԴԷԼ—ներքին և երեխ. հիւ., ամեն օր՝ 3—4 ժ., կիրակի՝ 10—12 և կէսը։
ՊԱՎԼՕՑԿԻՅ—խիրուրգիական հիւանդ., ամեն օր՝ 4—5 ժ. ցեր.։
ՏԷՏՐԱԶԷ—սիֆիլիս, վեներ., կաշուի հիւ., ամեն օր՝ 1—3 ժ. ցեր.։
ԿԻՆ ԲԺ. ԻՈՍՍԷԼԻԱՆԻ—կանանց հիւ., երկուշ., չորեքշ., ուրբ., կիրակի՝ 11—12 ժ.։
ԱՍՊԻՍՕՎ—կոկորդի, քթի, ականջի հիւ., ամեն օր՝ 1—2 ժ. ցեր.։
ԲԱԼԴԻՆԱ-ՆՕՎԻՑԿԱՅԱ—քթի, կոկորդի և ականջի հիւ., ամեն օր՝ $11^1/_2$—$12^1/_2$ ժ. ցեր.։
ՇԱՄԱՇ—խիրուրգ. հիւ., ամեն օր՝ 12—1 ժ.։
ՄԽԻԹԱՐԵԱՆ Ա.—սիֆիլիս, միզասեռ., վեներ. և կաշուի, ամ. օր՝ $9^1/_2$—$10^1/_2$ ժ. առ.։
ՊՈՆԴՈԵՎ—Ջղային հիւ. և էլեքտրօթէրապիա. ամեն օր, ժամը 4—5-ը։
Համախորհուրդ, օպէրացիաներ, մասսաժ, ծաղկի պատուաստումն, անալիզ, հիպնօզ, ստնդուների և ծառաների քննութիւն—առանձին վճարով։ Սիֆիլիսի վերաբերմամբ արեան հետազօտութիւն ըստ Wassermann-ի։
(Կ.) 991. 100—25

ԲԺՇԿԱՊԵՏ
Գ. Ա. ՀԱԽՎԵՐԴԵԱՆ

Մասնագէտ միզասեռական, սիֆիլիս և վեներական հիւանդութիւնների։
Ընդունում է հիւանդներին՝
Առաւ. ժամը 12—1-ը, երեկ. ժամը 6—8-ը։
Կիրակի օրերը՝ միայն ժամը 12—1-ը։
Կուկիա, Սեմենօվսկայա փ. № 16.
Տէլէֆօն № 40.
(Ե. ու. Կ.) 984. 100—71

ԲԺՇԿԱՊԵՏ
Ա. ՔԱԹԱՆԵԱՆ

Ներքին և ջղային հիւանդութիւններ։
Ընդունելութիւնը
ամեն օր (առաւօտեան 9—12 ժ. (երեկոյեան 5—7 ժ.
Միքայէլեան փողոց, № 27.
(Ա. Օ.) 1087. 100—93

ԲԺԻՇԿ
Ա. ՄԽԻԹԱՐԵԱՆՑ

Սիֆիլիս, միզասեռական, վեներական և կաշուի հիւանդութիւններ։
Ընդունելութիւնը
ամեն օր (առաւօտեան ժ. $12^1/_2$—2. (երեկոյեան ժ. 5—7.
Կիրակի օրերը միայն առ. ժ. 11—$12^1/_2$.
Հասցէն՝ Սօլօլակ, Բէհբութեան փ., № 33.
(Օ. Մ.) 1044. 100—92

ԲԺՇԿԱՊԵՏ
Տ. ԳԻՈՐԳՈՒԼԵԱՆ

Աչքի հիւանդութիւններ
Ընդունելութիւնը ամեն օր
Առաւօտեան ժամը 10—1
Երեկոյեան ժամը 5—7
Վելյամինօվսկայա փող № 8
(Օ. Մ.) 783. 100—96

ՄԵԴԻՑԻՆԱՅԻ
ՖԵԼԴՇԵՐ-ՄԱՍՍԱԺԻՍՏ
Ա. Գ. ԵՍԱՅԵԱՆ

Բժիշկների որոշմամբ կատարում է կաշուի տակ սրսկումներ, լուացումներ (спринцов.), վէրքի փաթաթումն, դեղերի քսումն (втирание) եայլն։ Էլեկտրականութիւն բժկմատրիցմի, պարալիչի, սեռական անկարողութեան և թուլութեան դէմ։ Մասսաժ էլեքտրական գործիքով և ձեռքով. մասնաւոր և ընդհանուր մասսաժ։ Բժշկական մարմնամարզութիւն, ծաղկահատութիւն։ Օտարեկրեայ [illegible] Семеновская ул. 9.
(Կ. Յ.) 77. 50—16

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

ԹԻՖԼԻՍԻ ԺՈՂՈՎԱՐԱՆ

Երեքշաբթի, մարտի 23-ին, երեկ. ժամը 8-ին
Մ. ՉՄՇԿԵԱՆԸ
կը դասախօսէ
Հալլէի աստղի և երկրագնդիս իբր սպառնացող վտանգի հետևանքի մասին։ Տոմսակները նախօրօք կարելի է ձեռք բերել Ժողովարանի շվէյցարից և արժէն 30 կոպէկից մինչև 1 րուբլի։ Անչափահասները վճարում են 15 կոպէկ։
(Կ. Ե.) 327. 2—1

Հրաւէր

Կիրակի, ամսիս 21-ին, ցերեկվայ ժամը 12-ին, նշանակված է ԾԽԱԿԱՆ ԺՈՂՈՎ Մողնու ս. Գէորգ եկեղեցում։ Ժողովի գրաղմանց օրակարգն է՝
1) Գայիանեան դպրոցի անցած $190^8/_9$ Թւականի հաշուետուութիւնը։
2) Ընթացիկ $190^9/_{10}$ թ. Նախահաշուի տեսութիւնը։
3) Երէցփոխի հաշիւների մասին զեկուցում։
4) Վերաստուգիչ յանձնաժողովի զեկուցումը։
5) Ընթացիկ խնդիրներ (դպրոցի նոր շինութիւնը, եկեղեցական հոգաբարձութեան իրաւանց և պարտականութեան խնդիրներ, և այլն)։ Հոգաբարձութիւն
(Շ. Կ.) 322. 2—2

Լոյս տեսաւ եւ վաճառւում է
„ՊԱՏԱՆԻ"
ԳՐԱԿԱՆ ԺՈՂՈՎԱԾՈՒ
ՀԵՏԵՒԵԱԼ ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԵԱՄԲ.

1) ԱՌԱՋԱԲԱՆ։ 2) ՊԱՏԱՆԻՆ (բանաստ.) Շաինդ։ 3) ԱՊԵՐԱԽՏ ԱՇԽԱՐՀ (պատկեր գիւղական կեանքից), Մէն-Յիկ։ 4) *** (բանաստ.), Յովսէ։ 5) ԽԱԲՎԱԾԸ (պատմուածք), Ն. Տիրոսեանց։ 6) ՄԻ ԱՌԱԻՕՏ, Էփրիկ։ 7) ՀԻՒՍԻՍՈՒՄ (բանաստ.), Ռէն։ 8) ԺԱՄԱԴՐՈՒԹԻՒՆ (փոխադր. Ա. Չեխովից), Լ. Վելումեան։ 9) ԿԵԱՆՔԻ ՄԷՋ (պատկեր), Ռ. Մուսայէլեան։ 10) ՄՈՐՈՒԹԻ ՋՈՐՈՒԹԻՒՆԸ (վօդվիլ 1 գ. և 1 պ.) Թ. Ե. Տ.-Մ.։
Գինն է 15 կոպ.
Դիմել Թիֆլիսի բոլոր գրավաճառներին։ Թէ գումարով գնողները և թէ օտար տեղերից պիտի դիմեն՝ Тифлисъ, Вахтанговская ул. № 14. М. Зурикянцу, որոնց լինում է ԶեղՁ։ 328. 1—1

300 ՌՈՒԲ. ՊԱՐԳԵՒ

[illegible]

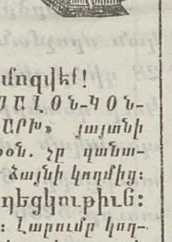

կը ստանայ խրախանչիւրը, ով կապացուցէ, որ մեր առաջարկած մինչեւ օրս չեղած գնով գրամմօֆօնը՝ 12 պլաստինկաներով եւ 1000 ասեղներով՝ չարժէ նշանակված գինը—բոդամենը 13 ր. 85 կ. եա՛ապարհածախսով։

Պահանջեցէք եւ կը համոզվէք!

Շքեղ և ամուր գրամմօֆօն «ՍԱԼՕՆ-ԿՕՆՑԵՐՏ», նորագոյն տիպի, «ՄՕՆԱՐԽ» յայտնի մարկայով, թանգարժէք գրամմօֆօն. չը զանազանվող և գերազանց թէ ույժի և թէ ձայնի կողմից։ Ձայնի աչքի ընկնող գեղեցկութիւն։ Վերցված է ամեն տեսակ թշշոց։ Լարումը կողքից, արագ և դանդաղ նուագելու բէգուլեատօրով։ Գունաւոր բուլօր «ԼՕՏՕՍ», մէմբրանը կրկնակի համերգային «ՍԻՄՖՕՆԻՕՆ»։ Գրամ. արկղի մեծութ. 20×20×10 սանտիմետր։ Գունաւոր խողովակի չափը 30×40 սանտ.։ Պատուէրները կատարվում են վերադիր վճ. և առանց կանխավճ.։ Բոլոր գումարը սկզբից ստանալուց՝ ուղարկում ենք 4 պլաստինկա ՁՐԻ։ Խնդրում ենք հասցէագրել. Единств. Представ. Французск. фабрики граммофоновъ К-о «БЕНЪ», Варшава. 105–293. «Գրանդ-Էկստրա» համերգ. պլաստինկաների մեծութիւնը $25^1/_2$ սանտիմետր։
Գինը 75 կոպ. և 1 րուբ. 25 կ.։
Սիրիր ճանապարհածախսը հաշվում է 1 ր. 75 կ.։
ՑԱՆԿԱՑԱԾ ԴԵՊՔՈՒՄ մասնանշում ենք մեզ շնորհակալ. նամակներ ուղարկած անձերին։
(Կ.) (В. 17225) 266. 2—1

ՁՐԻ!!! 30 ՕՐ ՁՐԻ!!!

Եթէ դուք 30 օրվայ ընթացքում նոր մեթօդով կազմված մեր ինքնուսույց ձեռնարկով (միւսներինը—բեկլամ է) չէք սովորի ազատօրէն խօսել, գրել և կարդալ գերմաներէն, ֆրանսերէն, անգլիերէն, լատիներէն, իտալերէն, իտալերէն ՓՈՂԸ յետ ենք ՎԵՐԱԴԱՐՁՆՈՒՄ։ Ձեռնարկի գինը մի լեզուի համար՝ վերադիր վճարով և ճանապարհածախսով—1 ր. 25 կ., 2-ինը՝ 2 ր., 3-ինը՝ 3 ր., 4-ինը՝ 3 ր. 75 կ., 5-ինը՝ 4 ր. 75 կ., 6-ինը՝ 5 ր. 50 կ.։ Պատուէրները կատարում է միակ պահեստը Ռուսաստանում՝ С.-Петербургъ, Офицерская, 50–224, ф. Словаку. Интернацiональное Бюро иностранныхъ языковъ.
(7, 21) (П. 26176) 264. 2—2

Հրաւէր

Հավլաբարի ս. Կարապետ եկեղեցու երէցփոխի պաշտօնավարութեան ժամանակամիջոցը լրացած լինելով՝ ամսիս 21-ին, կիրակի օրը, ցերեկվայ ժամը 12-ին նշանակված է յիշեալ եկեղեցու երէցփոխի նոր ընտրութիւն, որի մասին յայտնելով նոյն եկեղեցու չափահաս ծխականներին, խնդրում եմ որոշած ժամին ներկայ լինել ժողովին՝ ընտրութեանը մասնակցելու։ Երկրորդ և վերջին ժողովն է։
Գործակալ՝ Ղևոնդ ք. Մամիկոնեան
(Շ. Կ.) 323. 2—2

Հրաւէր

Մարտի 21-ին, կիրակի օրը, ցեր. ժամը 12 ին, Կաթուղիկէ ս. Աստուածածնի եկեղեցում (Մէյդանի ս. Գէորգ) լինելու է ծխականների երրորդ և վերջին ժողով, ընտրելու հրաժարված երէցփոխի փոխարէն նորը, և մի հոգաբարձու, այլ և վճռելու մի քանի հարցեր. ուստի սրանով հրաւիրում եմ պ. պ. ծխականներին յիշեալ օրը և ժամին ներկայ լինել եկեղեցում մասնակցելու ընտրութեանը։
Գործակալ՝ Գր. աւ. ք. Մանդակունի
(Շ. Կ.) 321. 2—2

ԹԻՖԼԻՍԻ ԿԵՆՏՐՈՆԱԿԱՆ ԳՐԱՎԱՃԱՌԱՆՈՑՈՒՄ

Վաճառվում են հետեւեալ նոր գրքերը.
Տէր-Յովհաննիսեան.— Ծաղրածու, ժամանակակից կեանքից վերցրած ծիծաղաշարժ անեկդօտների ընդարձակ ժողովածու 50 կ.։ Արծրունի.—Աղջիկ (առողջապահական և բարոյագիտական էտիւդ), 60 կ., Թոքախտ կամ թոքակցաւ.—10 կ.։ Աղայեանց.— Կեանքի դպրոցը, վէպ երիտասարդների համար 1 ր.։ Նամականի 60 կ.։ Ո. Ե. Փ. Տ. Յ.—Աստուծոյ առակը 8 կ.։ Աւետիքեան.—Սոփիտարնի—20 կ.։ Գարեգին.— Ճանապարհորդ գործը 3 կ.։ Սունդուկեանց. Եւ այլն կամ նոր Դիոգինէս, կատակ. 2 արար. 40 կ.։ Ջիլինսկի.—Պատուչ չորացնելը 5 կ.։ Համառօտ 5 կ.։ Էփրիկեան.—«Պատանի», գրական ժողովածու 15 կ.։ Տէր-Գրիգորեան.—Գող Վահան 10 կ.։ Բէրսեան.—Մեղուների խնամատարութիւնը. մեղուապահի օրացոյց 1 ր.։ Բժշկեանց.— Նախագիտակից բուսաբանութեան 80 կ., Բոյսերի մեծութիւնը 15 կ.։ Մանկական գրադարան. Սեմենկա.—Առաջին վատակ 40 կ.։ Աղաբաբեան.—Զալօի էշը 3 կ.։ Լուկաշեվիչ.—Մեղանչել եմ 15 կ.։
Օտար քաղաքներից պէտք է դիմել՝ въ Тифлисъ, Центральной книжной торговлѣ. Ռուսաստանի սահմաններում օտար քաղաքներից պատուիրողները պէտք է իրանց հասցէն պարզ և ճիշտ գրեն (ռուսերէն) և գրքերի արժէքը լիովին փոխագրեն։ 10 ր. և աւելի պահանջողները կարող են ուղարկել մի երրորդականը։
326. 1—1

ՄՈԴԱՆԵՐԻ
ԹԵՐԹԵՐ և ՁԵՒԵՐ

ԱՌԵՒՏՐԱԿԱՆ ՏԱՆ
Օ. ԶՈՒԲԲԵՐՏ եւ Ընկ.
ՄՕՍԿՎԱ
Պետրովսկի պասսաժ, № 456.
ՊԱՀԱՆՋԵՑԷՔ ԿԱՏԱԼՕՖԸ ՁՐԻ.
(Շ. Կ.) (М. 88787) 279. 6—4

Золотая медаль Лондонъ 1893 г.

Главн. складъ у Г. Ф. Юргенсъ, Москва
(М. 4375) 21. 24—5

Այսօր, կիրակի, մարտի 21-ին, առաւօտեան ժամը $10^1/_2$-ին Կովկասի Հայոց Բարեգործական Ընկերութեան դահլիճում (Արաս-Աբազինսկայա հրապ. սեփ. տ.)
կայանալու է
ԿՈՎԿԱՍԻ ՀԱՅՈՑ ՀՐԱՏԱՐԱԿՉԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆ
ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ԺՈՂՈՎԸ

Օրակարգի խնդիրներն են.
1) 1910 թ. նախահաշիւը։
2) 1910 թ. գործունէութեան ընդհանուր ծրագիրը, մասնաւորապէս գրապահեստ և գրախանութ բանալու և պարբերական հրատարակութիւն ունենալու հարցերը։
3) Վարչութեան, խմբագրական և վերստուգիչ մասնաժողովների անդամների և փոխանդամների ընտրութիւնները։
Անդամ գրվել կարելի է բոլոր հայ օրագիրների խմբագրատներում և ընդհանուր ժողովի օրը դահլիճ մտնելիս։ Անդամավճարը 3 րուբլի։ 316. 1—1

Կ. Հ. Բ. ԸՆԿ. ՍԱՀԱԼՅԱՆԻ ՃԻՒՂԻ այս տարվայ բաց անելիք
⊕ ԽՈՀԱՐԱՐԱԿԱՆ ԴԱՍԸՆԹԱՑՔՆԵՐՈՒՄ ⊕
սովորեցնելու համար հարկաւոր է մի հմուտ ու մասնագէտ
ԽՈՀԱՐԱՐՈՒՀԻ

[illegible] Ахалцыхъ, Д-ру Айвазяну. [illegible]
329. 3—1